

BOSSUET

Sfântul Bernard de Clairvaux

Sfântul Francisc din Assisi

Sfânta Tereza din Avila

PANEGIRICE

EDITURA AMARCORD

BOSSUET

PANEGIRICUL SFÎNTULUI BERNARD DE CLAIRVAUX

PANEGIRICUL SFÎNTULUI FRANCISC DIN ASSISI

PANEGIRICUL SFINTEI TEREZA DIN AVILA

Colecția **GRAUNTELE DE MUȘTAR**
Colecție îngrijită de **CRISTIAN BĂDILIȚA**

Textele din prezentul volum sînt traduse din *Oeuvres choisies de Bossuet*, tome cinquième, Paris, Librairie de L. Hachette et Cie, 1865.

© — 1996. Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii „AMARCORD“ — Timișoara.

BOSSUET

**PANEGIRICUL SFÎNTULUI BERNARD DE CLAIRVAUX
PANEGIRICUL SFÎNTULUI FRANCISC DIN ASSISI
PANEGIRICUL SFÎNTEI TEREZA DIN AVILA**

Traducere:
**CRISTIAN BĂDILIȚĂ
MARIUS LAZURCĂ**

Introducere:
CRISTIAN BĂDILIȚĂ

EDITURA „AMARCORD“
Timișoara, 1996

Coperta colecției: **Nicolae Dancu**

Consilier editorial: **Ion Nicolae Anghel**

INTRODUCERE

Opera lui Bossuet există de mai bine de trei sute de ani. Nu ne-ar mira prea tare indiferența culturii române față de această operă, dacă ar fi vorba de un autor oarecare. Dar, poate spre surprinderea multora, Jacques-Bénigne Bossuet este cotate, în cele mai multe Istории ale literaturii franceze, drept unul dintre marii stilisți ai acesteia. Rațiuni de ordin confesional, probabil, l-au silit pe episcopul de Meaux să aștepte atâtea veacuri „la porțile Orientului“ și ale culturii române. Lucru sigur — numai noi am avut de pierdut. Ce înseamnă Bossuet pentru Franța? Să ne închipuim cultura greacă fără Demostene sau cultura latină fără Cicero! Să ne închipuim Noul Testament fără epistolele pauline! Cultura franceză fără Bossuet ar fi precum cultura greacă fără Demostene, precum cea latină fără Cicero, precum Noul Testament fără corpusul scriso-

rilor pauline. Marii scriitori, contemporani cu el — Racine, Corneille, Molière, La Fontaine, La Bruyère, Boileau etc. — au umbrit, în secolele următoare acelei revoluții laice de la 1789, imensa personalitate a prelatului galican. De fapt, un întreg capitol din cultura franceză a fost pus între paranteze — toată elocința religioasă, reprezentată, pe lângă Bossuet, de mari teologi-kerygmatici, cum niciodată, poate, nu-i va mai fi dat Franței să aibă: Fénelon, Bourdaloue, Fléchier, Masillon. Pentru a înțelege, cu bună credință, virtuțile intrinseci ale creștinismului occidental, opera acestor teologi-artiști se cuvine a fi măcar *prezentată* creștinilor din acest colț de lume. Ne vom limita, deocamdată, la schițarea personalității lui Bossuet, parcurgînd etapele biografiei și oprindu-ne asupra celor mai importante lucrări. Apoi vom spune cîteva cuvinte despre cele trei discursuri (panegirice) traduse în antologia de față.

Așadar Jacques-Bénigne Bossuet s-a născut pe 27 septembrie 1627, la Dijon, într-o familie de magistrați provinciali. Șase ani mai tîrziu, tatăl său trebuie să părăsească Dijon-ul,

și pe fiul său, pentru a se stabili la Metz, unde fusese numit consilier al Parlamentului. Micul Jacques-Bénigne rămîne la unchiul său, fraatele tatălui, care-l înscrie la colegiul iezuit din oraș. La zece ani primește tonsura. La paisprezece are revelația Bibliei, pe care o învață aproape pe de rost. Termină studiile la Collège de Navarre din Paris, în 1642. Susține tezele de licență la același colegiu, în 1652. În luna martie a aceluiași an este ordonat preot, iar în luna mai primește boneta de doctor. Imediat după ordonare (hirotonire), în ciuda invitației profesorului său Nicolas Cornet de a preda la Navarre, părăsește Parisul pentru a se instala în orașul Metz. Din 1653 pînă în 1659 locuiește aici. Orașul e un mozaic de populații și confesiuni. Pe Bossuet îl interesează în mod special contactele cu protestanții și cu evreii. De aceea studiază în profunzime scrierile Părinților Bisericii (mai cu seamă ale celor greci!), dogmatica Reformei și scrierile talmudice. Intensă perioadă de acumulare, cizelare lăuntrică și predicare. Multe panegirice (între care și cele trei: despre Sfîntul Bernard, capodopera indiscutabilă a genului, despre Sfîntul Francisc și Sfînta Tereza) și predici (*sermons*)

datează din această perioadă. De asemenea redactează și o *Refutație a Catehismului* lui Paul Ferry, ministrul Bisericii reformate. În 1659 revine la Paris, unde va rămîne, cu diferite obligații, pînă în 1681. Primii zece ani și-i consacră exclusiv predicării. Predică în cadrul diferitelor ordine (carmeliți, minoriți), cu diferite prilejuri (Advent, Păresimi) și de cîteva ori chiar în fața Curții regale. Rostește discursuri funebre: pentru Ana de Austria, pentru Henrieta de Franța, Henrieta de Anglia, Maria-Tereza, pentru cancelarul Le Tellier, pentru prințul de Condé.

Între 1670 și 1680, Bossuet este preceptorul Delfinului. N-a acceptat această sarcină decît după ce a consultat patru doctori în teologie, care l-au încurajat și i-au promis sprijinul. Așadar, la patruzeci și cinci de ani, își reface studiile clasice, se cufundă în istoria universală, parcurge de la cap cele trei culturi — greacă, latină și franceză, sistematizîndu-le după un plan original. Planul educării Delfinului ne este cunoscut dintr-o scrisoare pe care proaspătul preceptor o adresează papei Inocențiu al XI-lea, nașul Delfinului. Mai întîi, formația religioasă-strictă, prin studiul direct și inten-

siv al Bibliei, cu comentarii axate pe ideea că „prinții au anumite îndatoriri speciale“ rezumate în cuvintele-cheie: Pietate, Bunătate, Dreptate. Apoi, educația morală și filozofică. *Ad usum Delphini*, Bossuet redactează celebrul *Discours sur l'histoire Universelle* (1681), un *Tratat de logică*, o *Introducere în filozofie* (lucrare publicată abia în 1722 sub titlul *De la connaissance de Dieu et de soi-même*, după o copie destinată lui Fénelon). În sfârșit, pentru educația politică a Delfinului, Bossuet a redactat o lucrare intitulată *La politique tirée des propres paroles de l'Ecriture Sainte*. Opțiunea lui Bossuet este monarhia absolută (de fapt, forma propriu-zisă de guvernare pare a nu-l interesa în mod special) în care, deci, regele nu dă seama nimănui de faptele și hotărârile sale, în afară de Dumnezeu. Termenul în jurul căruia „se leagă“ filozofia lui Bossuet este cel de „Providență“. Providența ca vindecare, ca unică alternativă a nonsensului acestei lumi, nonsens întruchipat, în cel mai teribil mod, de accidentul morții. Lanson a pătruns, cred, cel mai bine, miezul operei lui Bossuet: „Dacă privim întreaga operă a lui

Bossuet , dincolo de controversele sale bine definite, putem zice că ea e menită să pună în lumină faptul, adică moartea, precum și corectivul faptului, adică Providența. Din moarte se ivește tandrețea mișcătoare, trista simpatie ce învăluie lucrurile efemere; din Providență, încrederea robustă, voioasă și optimismul definitiv“.

Bossuet a fost, în primul rînd, un luptător, un spirit a cărui ascuțime s-a arătat pe deplin cu prilejul celor trei mari controverse pe care le-a susținut de-a lungul vieții: cu protestanții, cu quietiștii și cu „noii critici“ ai Sfintei Scripturi. Împotriva inovațiilor dogmatice protestante scrie una din cele mai palpitante cărți ale sale, *Histoire des variations des Eglises Protestantes* (1688). Cu șaptesprezece ani mai înainte redactase o *Exposition de la foi catholique*, de pe o poziție foarte împăciuitoare, așa încît protestanții au considerat că marele apologet catolic capitulase. Marea polemică a purtat-o cu Pierre Jurieu, pastor protestant foarte bine pregătit, cu o inteligență scripitoare, capabil să folosească toate armele sofisticii numai pentru a-și impune opiniile. El a întors acuzația pe care Bossuet a adus-o protestantismului

— aceea de a fi o confesiune fără Tradiție și fără coeziune eclezială — împotriva catolicismului însuși. Catolicismul, susține Jurieu, tocmai pentru că se cantonează într-o Tradiție și este o instituție strict ierarhizată, se dovedește a fi o confesiune moartă. Ierarhia sufocă libertatea individului, o anulează. Dimpotrivă, Bossuet vede în noutățile Reformei simptomul autodizolvării ei pe parcurs, germele răului care, pînă la urmă, o va răpune. Ambii combatanți au dat dovadă de o îndîrjire inflexibilă. Biserica protestantă nu a dispărut, autodistrugîndu-se, așa cum profetizase Bossuet, iar Tradiția, Unitatea și Autoritatea nu au sufocat teologia catolică, așa cum cobise Jurieu. Pătimași, cei doi n-au vrut să accepte evidența — faptul că protestantismul nu-i decît o ramură a catolicismului, iar tendințe protestante au existat dintotdeauna și vor exista mereu în sînul Bisericii catolice.

Episodul quietist se desfășoară între 1694 și 1699. Bossuet l-a avut ca adversar pe mai vechiul său protejat și prieten, Fénelon. Quietismul, în versiunea lui occidentală, își are rădăcinile în *Îndrumătorul spiritual* publicat pe la 1675 de către preotul spaniol Molinos. Ce

susținea Molinos? Că sufletul ajuns la starea de perfecțiune, de desăvîrșire rămîne unit cu Dumnezeu, fără să mai săvîrșească vreun act și dezinteresîndu-se chiar de propria mîntuire. El poate primi dinafară cele mai variate impresii, inclusiv cele mai potrivnice voii dumnezeiești, fără a fi întinat în vreun fel de ele. *Iubirea pură* (*le pur amour*) a quietiștilor proclamă, în plan teologic, indiferența față de dogme și disprețul față de autoritățile ecleziastice. Această doctrină a fost condamnată de papa Inocențiu al XI-lea în 1687. Dar o doamnă din înalta societate, rămasă văduvă la 24 de ani, veni, chiar în anul condamnării lui Molinos, la Paris și începu să predice quietismul prin saloanele culturale la modă. Ar merita un studiu aprofundat asupra acestui episod, căci autenticul izvor al quietismului occidental, vulgar și degenerat, pare să nu fie altul decît isihasmul athonit (a se vedea și condamnarea scrierilor lui Evagrie Ponticul de către Ieronim, tot dintr-o cunoaștere superficială a monahismului oriental). Doctrina predicată de doamna Guyon a fost analizată și amendată de trei episcopi: Mgr. de Noailles, Bossuet însuși și Mgr. Tronson. Ei s-au întrunit la Issy, unde au

redactat 34 de articole despre doctrina ortodoxă a iubirii pure și a rugăciunii; asta, deoarece quietiștii pretindeau că pentru un suflet desăvârșit rugăciunile oficiale, trasmise de tradiția Bisericii, deveneau inoperante, inutile. Fénelon subscrie și el la declarația de la Issy, dar *à contre-coeur*. Imediat după aceea publică *Explication des Maximes des Saints* (1697) urmată, la o lună doar, de violenta reacție a lui Bossuet, *Instruction sur les états d'oraison*. Polemica între Fénelon și Bossuet se desfășoară pe câțiva ani. Îclin să cred că dreptatea era de partea celui dintâi (care înțelesese bine doctrina isihastă) dar, datorită faptului că doctrina respectivă putea intra pe mâinile unor inși necugetați, provocând o altă răzmeriță în sinul catolicismului, Scaunul papal a hotărât condamnarea ei integrală și irevocabilă. De fapt, la începutul „ostilităților”, Roma s-a arătat chiar favorabilă lui Fénelon, acesta fiind bine văzut de iezuiți, în vreme ce Bossuet, nu-i așa?, era cel mai îndârjit susținător al galicanismului, adică, al acelui curent care susținea autonomia regelui Franței față de Scaunul de la Roma în chestiunile nereligioase. Prin urmare, duelul celor doi episcopi nu era decît

expresia concretă a unei stări conflictuale mocnite dintre papă și regalitatea franceză. Lovitura care „l-a răpus“ pe Fénelon a fost teribila *Expunere despre quietism*, apărută spre sfârșitul anului 1698. Cîteva luni mai târziu, la 12 martie 1699, autorul *Aventurilor lui Telemah* era condamnat de către Roma.

Al „treilea război“ purtat de Bossuet a fost împotriva filologiei biblice. Adică împotriva acelei filologii sterile, care tinde să se substituie lecturii duhovnicești a Scripturii. În 1678 apare impozanta *Istorie critică a Vechiului Testament*, scrisă de un călugăr dominican, Richard Simon. Este prima încercare de exegeză raționalistă a Bibliei. Lucrarea a fost atacată violent atît de protestanți, cît și de catolici. De departe, cel mai furios s-a arătat episcopul de Meaux (fusesse uns la 2 mai 1681). El scrie împotriva cărții două *Instrucțiuni pastorale* (1702 și 1703) și, plecînd tot de la această provocare, așterne pe hîrtie unul din cele mai fierbienți texte ale sale, *Apărarea Tradiției și a sfinților Părinți* (publicat abia în 1753). Pe fondul acestor polemici și dialoguri din ce în ce mai înăsprite (are un schimb de scrisori despre soarta Bisericii universale cu protes-

tantul Leibnitz) își îndeplinește sarcinile zilnice de preot, predicator, părinte duhovnicesc. Cîntecul de lebădă sînt acele splendide *Meditații la Evanghelie* și *Elevații despre taine*. Texte scrise pentru cîteva călugărițe din abația Jouarre. Spre sfîrșitul vieții devine parcă tot mai intolerant („Toleranța! Cuvînt execrabil pentru că sub el se ascunde triumful libertinilor, înfrîngerea adevărului și surparea Bisericii!“), mai dur în riposte, mai neîndurător cu adversarii. Cei pe care-i păstorește însă, îl simt din ce în ce mai îngăduitor și apropiat, răpit de extaze lirice, aprins de iubirea lui Dumnezeu, care se revarsă în cuvinte entuziaste asupra lor, în împrejurările cele mai banale. Astfel, între duritatea de piatră a convingerilor și blîndețea de aripă îngerească a sentimentelor sale, Bossuet trece în lumea dreptilor în noaptea de 12 aprilie 1704, la vîrsta de 77 de ani.

Bossuet practică un tip de discurs, după terminologia antică, *asiatic*. Frazele, mai ales în prima perioadă, cea de la Metz, sînt ample, ideile se rostogolesc în torente, citatele se năpustesc imediat în urma ideii, sprijinind-o, im-

punînd-o cu tenacitate ascultătorilor. Periodul latin e la el acasă. Bossuet face acrobații erudite, fraza urcă și coboară cînd lent, cînd învolburat. Nimic găunos, nimic artificial. Totul e stăpînit cu artă de maestru. Nu-și scria niciodată discursurile. Tot ce ne-a rămas de la el sînt variante nedefinitive, planuri, schițe. De ajuns totuși pentru a fi pus în rîndul celor mai mari scriitori, stilisti ai literaturii franceze. Discursul, pentru Bossuet, a fost o unealtă; o unealtă cu care știa că se pot cultiva sufletele părăginite ale credincioșilor. N-a tînjit la glorie literară și probabil nici nu avea percepția clară a acesteia. Bossuet este un teolog. Spre deosebire de alt predicator de geniu din vremea sa, Bourdaloue, ale cărui predici moralizatoare, lucide, *atticiste* stîrneau entuziasmul doamnei de Sévigné și al aristocrației din *Île de la Cité*, Bossuet vorbește despre dogmă, catehizează. Discursurile sale sînt teologie în desfășurare, dogmatică vie, altoită pe cîte un exemplu concret, pe viața unui sfînt Apostol sau Părinte. Nu e un moralizator, un La Bruyère vorbind de la amvon. Nu e nici un La Fontaine spunînd fabule cu tîlc la sfîrșit. Bossuet arde în tot ceea ce spune. E un

improvizator în Duh, un magnet care nu te slăbește o clipă, un magnet theandric. Dar improvizațiile acestea presupun un travaliu anterior, o acumulare spirituală uluitoare. Într-o *Instrucție* redactată pentru folosul tînărului cardinal de Bouillon, Bossuet dă rețeta ome-nească a formării unui bun predicator: el trebuie să stăpînească foarte bine cultura antică (așadar să cunoască operele fundamentale scrise în greacă și latină); să cunoască vreo cîteva scrieri din literatura franceză (de pildă, *Provincialele* lui Pascal); să viseze Vechiul și Noul Testament și să fi citit textele cele mai importante ale Părinților Bisericii de limbă greacă (Origen, Vasile cel Mare, Grigore de Nazians, Ioan Chrisostomul sînt numele pe care le invocă) precum și scrierile a doi Părinți latini, Tertullian și inegalabilul Augustin.

Cum spuneam, Bossuet n-a publicat nici un discurs, în afară de cel *Despre Unitatea Bisericii*, la vremea lui un fel de manifest al galicanismului. Principiul predicării este „folosul fiilor lui Dumnezeu“, principiu care vine direct din scrierile exegetice ale lui Origen. Specia-

liştii depistează, pe criterii estetice, trei etape în dezvoltarea artei sale oratorice: prima ar cuprinde perioada de „noviciat” de la Metz; a doua, perioada pariziană; în sfîrşit, cea episcopală, de la Meaux. De la intemperanţă juvenilă s-ar trece, treptat, la o temperanţă senină şi blajină. Nu trebuie uitat nici o clipă că tonul unei predici este influenţat şi de calitatea publicului. De pildă, publicul snob, cum se dovedeşte a fi cel de la curtea Regelui-Soare, pretinde un tip de discurs pe măsură, înzorzonat, plin de întorsături neaşteptate, de mîndre şi acrobaţii retorice. Publicul din Meaux, de cu totul altă factură, se pretează unei predici potolite, normale, echilibrate, într-un cuvînt, omenesci. Prestidigitatorul de la Metz devine aici un duhovnic temperat, blînd, intolerant, desigur, în ceea ce priveşte dogmele credinţei, dar oarecum mai apropiat, mai dezinhibat faţă de propriile cuvinte. De fapt aici, la Meaux, nu-şi mai încropea nici măcar acele schiţe. Predica simplu şi dintr-o răsuflare, ca şi cum ar fi vorbit unor vechi prieteni.

Fiecare predică are două sau trei „puncte”, care trebuie dezvoltate pe parcurs. Ele sînt enunţate, apoi se desfăşoară de la sine, susţi-

nute cu exemple concrete și citate, acolo unde acestea se impun imperios. De multe ori, traducerea citatului latin este o interpretare în franceză. Nu-l interesează litera, ci sensul profund al cuvintelor autorității pe care o invocă în sprijinul tezei enunțate. Se va vedea asta și din traducere. Chiar textele Sfintei Scripturi sînt mai mult interpretate decît traduse fidel.

Cum remarcă Lanson, Bossuet „nu vede nimic în abstract“. Dar nici nu moralizează. Panegiricele lui sînt false portrete de oameni. Nu individul ca atare îl interesează, ci virtutea sau virtuțile pe care acesta le întrupează. Panegiricele lui Bossuet, am avut impresia de la prima lor lectură, seamănă izbitor — în construcție — cu „exercițiile de admirație“ ale lui Cioran. Ambii autori pleacă de la o idee întruchipată, pusă în mișcare de protagonist. Sfîntul Bernard aduce în prim plan ideea culturii răstignite, a culturii-contemplație. În centrul panegiricului se află o imagine copleșitoare: Isus deschis ca o carte pe cruce. Răstignirea devine, astfel, nouă Revelație. Brațele deschise ale Mîntuitorului sînt ca două co-perți ale Cărții în care, pătrunzînd, ne regăsim

în Împărăția Cerurilor. La fel, *Panegiricul sfîntului Francisc* e un superb elogiu, poate cel mai frumos, adus vreodată nebuniei. Nebuniei întru Cristos. Nebuniei și sărăciei cu duhul întru Cristos. Ar trebui să citez toată partea întîi. Cititorul se va lămuri singur. Tereza întruchipează acel cuvînt al apostolului Pavel, după care *Nostra conversatio in coelis est* („Cetatea noastră este în ceruri“). Misticul, rupînd legile firii, ale naturii, participă, după bunul plac al harului dumnezeiesc, încă din această lume și viață pămîntească, la desfătările și lumina vieții cerești. Vorbind despre trei sfinți — unul întruchipînd credința nestrămutată, altul, iubirea nebună și altul speranța nelumească — Bossuet încheagă, de fapt, un triptic viu, dramatic al virtuților creștine.

Sacerdot-poet, el atinge sublimul oricărui vizionar. „Dacă Bourdaloue procedează în maniera psihologilor pozitivi ai romanului și teatrului clasic, Bossuet are temperamentul liricilor din secolul al XIX-lea, care înfășoară în viziunile lor individuale cele mai universale locuri comune“ (Lanson).

CRISTIAN BADILIȚĂ

PANEGIRICUL SFÎNTULUI BERNARD DE CLAIRVAUX

(rostit în 1655—1656?)

*Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos,
nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum.*

(„Căci am judecat că nu știu între voi altceva
decît pe Isus Cristos, și pe acesta răstignit.“

1 Cor., 2, 2)

Bisericile noastre din Franța au introdus în ultimul veac piosul obicei de a începe orice predică invocînd sprijinul divin prin mijlocirea preafericitei Fecioare Maria. Și fiindcă potrivnicii noștri nu puteau suporta cinstirea atît de îndreptățită pe care noi o acordăm sfintei Fecioare, acoperind această cinstire cu ocări la fel de sîngeroase pe cît de nedrepte și fără de temeii se arătau a fi, Biserica a crezut de cuviință să țină piept îndrăzneliilor lor și să-i

îndemne pe credincioși la această slujire cu atît mai fierbinte cu cît împotrivirea ereticilor devenea mai îndîrjită. Și fiindcă nimic nu e mai sfînt pentru noi decît propovăduirea sfintei Evanghelii, ea însăși își cheamă pruncii să stăruie asupra cuvintelor Mariei, pe care le consideră atît de folositoare pentru ei.

Mi se pare însă că există și un alt motiv, mai special, al acestei sfinte slujbe: acela că menirea predicatorului este de a-l naște pe Isus Cristos în sufletele celor ce-i dau ascultare: „O, copiii mei, zice Apostolul, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, pînă Cristos va lua chip în voi”¹. Iată cum îl zămislește și-l naște pe Isus în inimile lor: există deci o anumită legătură între predicatorii cuvîntului divin și sfînta Maică a lui Dumnezeu. Din această pricină marele sfînt Grigore nu se ferește să-i numească maici ale lui Isus Cristos pe cei care sînt chemați să împlinească această slujire. Iată de ce Biserica și-a dat repede seama că tu, o, preafericită Marie, binecuvîntată între femei, tu care ai fost aleasă din veacul vecilor să-l naști după trup pe Fiul celui Preaînalt, îi

¹ Gal., 4, 19.

vei ajuta cu bucurie, prin mijlocirea ta cucernică, pe cei care trebuie să-l nască pe Acela întru spirit, în inimile tuturor credincioșilor.

Cu atît mai mult sîntem îndrituiți a nădăjdui în ajutorul tău în cursul predicii pe care obștea aici de față o așteaptă și în care avem să preamărim harul și milosîrdia dumnezeiască întru sfințenie a preacuviosului Bernard, cel mai credincios și mai curat dintre pruncii tăi: cel care a adus cea mai mare cinstire glorioasei tale zămisliri, care ți-a urmat cel mai îndeaproape puritatea îngerească și care a crezut tot timpul că numai bunătății și grijii tale materne datorează continua revărsare a harului pe care-l dobîndea de la preaiubitul tău Fiu. Ajută-ne, dar, cu sfintele tale rugăciuni, o, binecuvîntată Marie! ajută-ne, ca să putem preamări rodul rugăciunilor Tale. Pentru aceasta ne aruncăm la picioarele tale, închinîndu-ne și spunîndu-ți laolaltă cu îngerul: Ave!

Dintre diferitele podoabe ale preotului vechii legi, cea mai însemnată mi se pare acel misterios *hoșen* în care el purta, după Scriptură, *Urim* și *Turim*, adică adevărul și legea; sau, după unii interpreți, lumina și desăvîrși-

rea. Știu că așa stă scris ca să ni se arate care sînt însușirile celor ce slujesc lucrurile sacre; dar, deși podoabele lor strălucitoare par să-i facă destul de neobișnuiți, totuși nu prin asta trebuie să se deosebească de cei de rînd; în acest pasaj ni se arată următorul lucru: anume că adevăratele însemne preoțești, adevăratele podoabe ale marelui preot sînt adevărul și Legea. Dar, dacă ne urmăm gîndul mai departe și dacă în preotul din Vechiul Testament — care cuprindea doar umbre și figuri — îl vedem pe Isus Cristos, împlinitorul legii și preotul noii alianțe, vom găsi un lucru mult mai minunat. Iubiți creștini, acest preot sfînt, acest mare sacrificator poartă cu adevărat asupra lui însuși legea, desăvârșirea și adevărul; nu doar în cîteva pietre prețioase ori în niște litere săpate în piatră precum făceau fiii lui Aaron, ci în chiar faptele sale fără cusur și în purtarea sa dumnezeiască.

Spre a putea cuprinde acest adevăr necesar înțelegerii textului nostru, vă rog să vă reamintiți că Isus Cristos, Domnul nostru, este Fiul lui Dumnezeu. Sînteți prea învățați ca să nu știți că Dumnezeu nu zămislește într-un fel obișnuit și că această zămislire nu are nimic

material, corruptibil. Dumnezeu este spirit, iubitori credincioși, și nu trăiește decît prin rațiune și inteligență; așadar, zămislește doar prin rațiune și inteligență: așa fel încît Fiul lui Dumnezeu este rodul unei cunoașteri foarte pure și care, într-o simplitate de neînțeles, nu încetează să se împrăștie la nesfîrșit. Fiind fructul rațiunii și inteligenței dumnezeiești, este El însuși rațiune și inteligență; și de aceea Scriptura îl numește Cuvîntul și înțelepciunea Tatălui. Și, cum nu se poate ca Dumnezeu să înfăptuiască altfel decît prin rațiunea și înțelepciunea sa, vedem din Sfintele Scripturi că El a creat totul prin Cuvîntul său care e Fiul: *Omnia per ipsum facta sunt*²; Cuvîntul său e rațiune și lumină. De aceea mașinăria aceasta imensă a lumii e o lucrare atît de bine înche-gată și dovedește peste tot o ordine vrednică de mirare și o inteligență covîrșitoare. Nu-i posibil ca această urzeală a lumii să nu fie frumoasă, ori ca toate schimbările din lăuntrul ei să nu fie raționale, de vreme ce purced dintr-o idee foarte înțeleaptă, de la un plan

² Io., 1, 3.

foarte bine întocmit și dintr-o rațiune atotstăpînitoare care este Cuvîntul și Fiul lui Dumnezeu prin care toate s-au făcut, prin care toate sînt orînduite și ocîrmuite.

Or, iubiți credincioși, acest Cuvînt dumnezeiesc, după ce și-a împrăștiat înțelepciunea în întocmirea și ocîrmuirea acestei lumi, fiindcă, așa cum spune apostolul Ioan, prin El toate s-au făcut, cuprins de o iubire fără margini pentru firea noastră, și-o arată într-un fel pe cît de familiar pe atît de neobișnuit într-o lucrare dumnezeiască ce ne atinge pe noi în chip apropiat. Cum asta? veți spune. Ei bine, iată marea hotărîre a bunului nostru Dumnezeu și marea mîngîiere a credincioșilor: Cuvîntul etern, după cum știți, s-a făcut om la împlinirea veacului; s-a unit cu firea noastră și s-a întrupat în pîntecele preafericitei Maria, iar această miraculoasă unire ni l-a dăruit pe Isus Cristos, Dumnezeu și om, Domnul și Mîntuitorul nostru.

Așadar, sfînta umanitate a lui Isus fiind unită cu Verbul divin, e condusă și ocîrmuită de același Verb. Fiți, vă rog, atenți, ca să puteți pricepe acest lucru. Căci, așa cum rațiunea omenească ține în frîu poftele trupului cu care

este unită, așa cum partea noastră inferioară se împărtășește într-un fel din rațiune, supunându-i-se și dîndu-i ascultare, tot așa Cuvîntul divin călăuzește omenescul în care s-a înveșmîntat și, fiindcă și-a însușit firea acestuia într-un chip miraculos, îl stăpînește, îl călăuzește și îl însuflețește cu grijă și într-un fel deosebit; așa că toate acțiunile acestei firi omenești, pe care Cuvîntul divin și-a însușit-o, sînt pline de această înțelepciune increată care este Fiul lui Dumnezeu și se arată demne de Cuvîntul etern cu care s-a unit dumnezeiește și prin care e călăuzită într-un chip deosebit. De aceea vechii Părinți, vorbind despre faptele acestui om-Dumnezeu, le-au numit *operații theandrice*, adică operații în care dumnezeiescul și omenescul se amestecă, operații dumnezeiești și omenești la un loc; omenești prin felul lor, dumnezeiești prin temeiul lor: în același chip, Dumnezeu-Cuvîntul, însușindu-și sfînta umanitate a lui Isus, consideră că acțiunile acestuia sînt și ale sale și nu conține să reverse asupra lor harul și înțelepciunea sa divină, care le însuflețește și le înalță dincolo de puterea noastră de închipuire.

Expunându-ne astfel doctrina, nu ne va fi greu s-o aplicăm cuvintelor sfântului Apostol care servesc drept temei întregului nostru discurs. Zic deci că umanitatea lui Isus, înrundindu-se atît de aproape cu Cuvîntul dumnezeiesc, aparținîndu-i chiar printr-un fel de unire intimă, Acesta era silit, în folosul slavei sale, s-o călăuzească cu înțelepciunea sa: de unde reiese că toate acțiunile lui Isus purced dintr-un principiu dumnezeiesc și dintr-un izvor de înțelepciune nesfîrșită. Plecînd de aici, dacă vrem să cunoaștem în ce măsură se cuvine să prețuim lucrurile ce ne ies în cale, n-avem decît să ne amintim de alegerea sau disprețul cu care le privea Mîntuitorul Isus, cîtă vreme a trăit pe pămînt. Cum el este Cuvîntul consubstanțial Tatălui, toate faptele sale ne vorbesc și toate lucrările sale ne povățuiesc.

Ni s-a tot spus că cel mai rodnic chip de a învăța pe alții e fapta. Într-adevăr, fapta este cu mult mai vie și mai stăruitoare chiar decît vorbirea cea mai meșteșugită. Iată și motivul pentru care Fiul lui Dumnezeu, acest învățător divin pe care Dumnezeu ni l-a trimis din cer, a ales acest fel de învățătură, vrednic de cinstire, prin faptele sale; iar această învățătură

e cu atît mai convingătoare și mai impresionantă cu cît sîntem încredințați de faptul că, fiind impusă de însăși pronia divină, nu ne poate înșela. Nemărginită e bunătatea lui Dumnezeu! Văzînd că ne chinuiam să căutăm în atîtea și atîtea locuri apa mîntuitoare a adevărului, cu mare trudă și nu lipsiți de marea primejdie de a ne rătăci într-o căutare atît de anevoioasă, el ni l-a înfățișat nouă pe Fiul său preaiubit, în care a adunat toate adevărurile ce ne sînt de folos ca într-un sfînt și misterios compendiu; și, milostivindu-se de neștiința și de neputința minții noastre, i-a orînduit viața într-așa fel încît prin ea ne-au fost cu limpezime arătate toate cele necesare pentru purtarea noastră dreaptă: iar sfîntul apostol Pavel ne încredințează că *în Isus Cristos sînt ascunse toate visteriile înțelepciunii și ale cunoștinței*³. De aceea, spune tot sfîntul Pavel, nu caut dreapta învățătură în scrierile ciudate și în judecățile scrîntite ale filosofilor și oratorilor care se fălesc cu vorbăria lor deșartă, ci îl citeșc doar pe Mîntuitorul Isus și în El văd totul. Așa că, iubiți credincioși, Isus nu e doar

³ Col., 2, 3.

Domnul nostru, ci și obiectul cunoștinței noastre: nu e doar lumina care ne călăuzește spre adevăr, ci Adevărul însuși pe care dorim să-l aflăm; și de aceea ne numim creștini, nu doar pentru că mărturisim că nu vom urma un alt stăpîn decît pe Isus Cristos, ci și pentru că ne mîndrim cu faptul că nu-l cunoaștem decît pe Isus Cristos. Degeaba, dar, am umbla după alte învățături, căci, prin Cuvîntul întrupat, Cunoașterea însăși ne-a vorbit, iar Înțelepciunea, povățuindu-ne, a făcut sub ochii noștri ce trebuia să facă și Adevărul însuși s-a descoperit minții noastre și s-a arătat privirilor noastre.

Iată în ce fel Isus Cristos, marele nostru preot, a purtat asupra lui însuși legea și adevărul. Dar, de vreme ce pe cruce și-a împlinit în chip deosebit slujba de preot suveran, tocmai acolo, acolo, fraților, ni s-a părut cel mai frumos înveșmîntat (în ciuda furiei dușmanilor săi și a rușinii goliciunii sale) cu minunatele-i podoabe de învățătură și adevăr. Isus era cartea în care Dumnezeu și-a înscris învățătura; dar această carte s-a deschis abia pe cruce, cu brațele întinse, cu rănila adînci și carnea străpunsă în toate părțile; așadar, după

o lecție atît de frumoasă, ce ne mai rămîne de învățat? Iubiți credincioși, ceea ce ne înșală, ceea ce ne împiedică să recunoaștem supremul bine, singurul adevăr folositor, e tocmai legătura și prețuirea oarbă pe care o avem față de bunurile pămîntești. De aceea Mîntuitorul Isus s-a hotărît să aleagă de bunăvoie umilința, chinurile și moartea. Ba mai mult, din toate umilințele a ales-o pe cea mai usturătoare, din toate supliciile pe cel mai înjositor, iar din toate morțile pe cea mai dureroasă, tocmai ca să ne arate cît de vrednice de dispreț sînt acele nimicuri pe care muritorii înșelați le numesc bunuri și să ne dea de înțeles că oricît de nevoieaș, de nenorocit și suferind ar fi un om, își va păstra tăria, bogăția și fericirea tot timpul cît Dumnezeu sălășluiește în el.

Aceste adevăruri, iubiți creștini, ni le arată marele preot Isus înscrise pe trupul său sfîrtecat și ni le strigă prin rănile sale grăitoare: așa încît crucea sa nu e doar sanctuarul unui preot și altarul unei jertfe, ci și amvonul unui propovăduitor și tronul unui legiuitor. De aceea sfîntul Pavel, după ce spune că nu știe nimic altceva decît pe Isus Cristos, adaugă: *pe Isus răstignit*; fiindcă, dacă aceste adevăruri

se arată în viața lui Isus, cu mult mai mult folos le citim în moartea sa, pecetluite și întărite cu sîngele său: așa încît Isus răstignit, care a tulburat lumea și care a părut prostie și sminteală filosofilor păgîni (pentru că a făcut să amuțească trufia omenească), a devenit punctul cel mai înalt al înțelepciunii noastre.

Ei bine, cît de înaintat în această înțelepciune s-a arătat vrednicul Bernard. Stătea mereu îngenuncheat la picioarele crucii, tălmăcind, contemplînd și studiînd această carte măreață, cartea care i-a fost primul alfabet în timpul fragedei copilării; aceeași care i-a fost sfătuitoare și de-a lungul înțelepteii și venerabilei sale bătrîneți. Îi săruta literele sfinte, vreau să spun — rănile acelea prietenoase care i se păreau încă proaspete, purpurii, unse de sîngele atît de prețios, simbolul răscumpărării și izvorul tămăduirii noastre. El spunea împreună cu apostolul Pavel: Înțelepții să se fălească, unii cu știința astrelor iar alții cu cea a elementelor, unii cu istoria veche și modernă, alții cu politica; să se laude pe ei cît le va plăcea cu inutilele lor fantasmagorii; cît despre mine, dacă Dumnezeu îmi îngăduie să-l cunosc pe Isus cel răstignit, cunoașterea mea va fi

desăvîrșită, iar voia mea întru totul împlinită. Asta e tot ce știa sfîntul Bernard. Și cum nu propovăduiești decît ceea ce cunoști, el, care nu cunoștea decît crucea, nu propovăduia decît crucea.

Cunoașterea crucii îi formează pe creștini; propovăduirea crucii îi creează pe apostoli. De aceea Sfîntul Pavel, care declară sus și tare că nu-l știe decît pe Isus cel răstignit, mărturisește în altă parte că nu-l propovăduiește decît pe Isus cel răstignit. Așa proceda și preacucernicul Bernard. Am să vi-l descriu mai întîi în chilia lui contemplînd crucea lui Isus, pentru ca să cinstiți osîrdia acestui bun și desăvîrșit creștin; iar apoi am să vi-l prezint în amvon și în mijlocul îndatoririlor sale bisericești, propovăduind și vestind crucea lui Isus, pentru ca să-l preamăriți pe Dumnezeuul care ne-a trimis un asemenea apostol. Vom urmări așadar, fraților, viața creștinească și cea apostolică a sfîntului Bernard, întemeiate amîndouă deopotrivă pe cunoașterea Domnului nostru răstignit, acesta e subiectul predicii noastre de astăzi. Mărturisesc că e simplu, dar voi binecuvînta simplitatea aceasta dacă voi fi în stare să vă arăt că izvorul admirabilelor în-

sușiri ale cuviosului Bernard se află în chiar crucea lui Isus. Asta aștept de la Sfântul Duh, numai dacă voi veți fi smeriți și atenți la cuvântul său sfânt. Să purcedem, așadar, cu ajutorul lui Dumnezeu, și să intrăm în partea întâi.

Dacă am reușit să vă fac să pricepeți bine lucrurile despre care am vorbit pînă acum, trebuie să vă fi dat seama că Mîntuitorul, răstignit pe cruce, ne învață cum să disprețuim lumea într-un chip hotărît și de netăgăduit. Căci dacă Isus cel răstignit este Fiul și plăcerea Tatălui, singurul Fiu preaiubit și singurul obiect de mulțumire, și dacă, pe de altă parte, după judecata noastră, el este cel mai părăsit și mai sărman dintre oameni, cel mai măreț, după Dumnezeu și cel mai oropsit, după oameni — cine nu-și dă atunci seama cît de mult ne înșelăm cînd încercăm să socotim care sînt bune și care sînt rele; căci tocmai lucrurile cele mai josnice și mai spurcate au trecere în ochii noștri și stau la loc de cinste; tocmai lucrurile care stîrnesc disprețul față de lume și deșertăciunile ei în sufletul celor care sînt adînc cunoscători ai crucii Mîntuitorului Isus, prin

care fala și amăgitoarele plăceri pămîntești au fost pe vecie osîndite. De aceea sfîntul apostol Pavel, privindu-l pe Isus Cristos întins pe lemnul cel blestemat, spune: Sînt răstignit împreună cu bunul meu Stăpîn. Îl văd, îl văd pe cruce, despuiat de toate bunurile pe care noi le prețuim, copleșit de chinurile care pe noi ne îndurerează și ne înspăimîntă. Dar eu, care cred că el e însăși înțelepciunea, prețuiesc ceea ce are preț și pentru el și, disprețuind tot ce el însuși a disprețuit, mă răstignesc împreună cu el și alung din inima mea ceea ce el însuși a alungat de la el: *Christo confixus sum cruci*.

Așa simte un creștin adevărat. Dar cît de dureros e pentru noi acest adevăr! O, iubii credincioși, cine l-ar putea pricepe dacă Isus nu ni-l întipărește în inimi? Domnului îi place să ne poruncească anumite lucruri împotriva firii, tocmai ca să-și dezvăluie puterea prin slăbiciunea noastră; și ca să ne însuflețească virtutea, ne trimite anumite persoane alese care prin harul Lui împlinesc cu ușurință ceea ce nouă ni se pare peste putință. Or, printre acești oameni vestiți, a căror pildă ne reaprinde nădejdea și ne înmoaie lașitatea, trebuie să

mărturisim că sfântul Bernard ocupă un loc de seamă. Un nobil cu obârșie ilustră, a cărui casă e ținută la mare cinste și ai cărui apropiați ocupă slujbe importante; căruia, prin naștere, inteligență și avere i se prevede o ascensiune frumoasă — ei bine, la douăzeci și doi de ani să renunți la această lume, așa cum a făcut-o sfântul Bernard, vi se pare, iubiți creștini, un efect palid al puterii dumnezeiești? Dacă ar fi făcut-o la o vîrstă mai înaintată, poate că sila, necazurile și încurcăturile de tot felul întîlnite adesea în treburile omenești l-ar fi mînat spre această schimbare. Dacă ar fi luat această hotărîre la o vîrstă mai fragedă, ar fi meritat izbînda doar pe jumătate, căci simțurile abia că se trezesc la viață iar poftele încă nu încolțesc. Dar Dumnezeu l-a ales pe sfântul Bernard (ca să ne arate biruința crucii asupra celor deșarte) în niște împrejurări atît de deosebite, cum n-am mai întîlnit nicăieri în altă parte.

Trebuie, oare, să vă mai amintesc cum e un tînăr la douăzeci și doi de ani? ce înflăcărare? ce neastîmpăr? ce năvală a dorințelor? Nici puterea, nici vigoarea, nici sîngele clocotind asemeni vinului neînceput nu poate să le sa-

ture ori să le domolească. Cu vremea însă intri pe un făgaș, preocupările ți se îndreaptă într-un anume sens, iar cea mai intensă dintre ele abia le mai astîmpără și pe celelalte: căci atîta vreme cît această necoaptă încă tinerețe, neavînd nici un țel nestrămutat, nu-și găsește o preocupare care să le țină în frîu pe celelalte, e frămîntată de tot felul de patimi răscoli-toare. Năvălesc asupra ta, fără să te poți împotrivi, ba iubiri smintite, ba desfrînarea ori ambiția și dorința deșartă de a te arăta mai fălos. Un foc mistuitor te mîină spre toate acestea; cum poți să condamni la ordine, singurătate și bună rînduială o vîrstă obișnuită doar cu trecătorul și dezordinea, care nu are un sens bine încheiat.

Desigur, atunci cînd ne aplecăm asupra vremilor demult trăite, cînd socotim deja lunga înșiruire a anilor scurși, cînd puterile ne părăsesc și cînd ne agățăm de lumea asta doar printr-un firav viitor (cea mai mare parte a vieții umplîndu-se cu trecut), ei bine, atunci prezentul nu mai înseamnă pentru noi mare lucru. Dar tinerețea, care știe că are totul înaintea, care-și simte forța năvalnică în prezent, nu se gîndește decît la acest prezent, pu-

nîndu-și în el toată nădejdea. Spuneți-mi, vă rog, cel care crede cu atîta patimă în prezentul său mai are vreme să se gîndească cum trebuie și la viitor? Mai mult decît atît, cum poți fugi de lume la o vîrstă la care totul ți se pare în ea nespus de frumos? Vedem, de obicei, lucrurile după starea în care ne aflăm; așa încît tinerețea, care pare făcută numai pentru joc și veselie, ei bine, tinerețea nu vede nimic întunecat în juru-i; totul îi place, o înveselește. Încă n-a intrat în mocirla lumii și n-a trecut prin hățișurile vieții; de aceea își închipuie că silă și urît nici nu există. Simțindu-se puternică și dîrză, nu are frică de nimic, își ridică toate pînzele în vîntul nădejzii care i le umflă, scoțînd-o în larg.

Știți bine, iubiți credincioși, că dintre toate imboldurile omenеști, cel mai frumos e nădejdea. Nădejdea ne susține, ne hrănește și ne îndulcește amarul vieții; adesea renunțăm cu inimă ușoară la avere decît să ne pierdem nădejdea, iar nădejdea cea mai îndîrjită și cutezătoare stă în sufletul celor tineri care, pătimiși dar neîncercați, își închipuie multe din lucrurile pe care încă nu le-au trăit, nezărind vreo piedică în calea înfăptuirii lor: așa încît

îmbătați de nădejtile lor, ei cred că pot dobîndi tot ce și-au pus în gînd; toate închipuirile lor par întru totul lucruri reale. Furați de farmecul dorințelor nemăsurate, își închipuie că s-ar răsturna cerul dacă s-ar abate de la năzuințele lor; și mai ales tinerii de nobilă spiță, care fiind crescuți într-o atmosferă de aleasă măreție, își zidesc năzuințele pe onoarea casei și a strămoșilor, mai ales aceștia sînt întru totul convinși că nu există ceva pe lumea aceasta care să nu poată fi dobîndit.

Să ni-l închipuim acum pe tînărul Bernard: crescut ca un tînăr de spiță aleasă, avînd noblețea în sînge, cultivat, cu o înfățișare blîndă și plăcută, liniștit și la locul lui, cu deprinderi fine; ei bine, iată ce legături îl țin strîns de lume! Toți sînt cu ochii pe el; toți îl laudă și-i arată cît îl prețuiesc; îi dau curaj și-i atîță mîndria. Știu că mama sa credincioasă îi vorbea despre deșertăciunea celor lumești; dar, să fim cu dreptate! cine ține seama, la o vîrstă atît de ușuratică, de sfaturile bune? Părerile celor din preajmă și ale celor de o vîrstă, care se cred mai înțelepți decît toți, contează mai mult decît ale părinților.

Biruește, Doamne, învinge toate farmecele acestei lumi înșelătoare și arată-i tânărului Bernard, cum ai făcut odinioară cu sfântul Pavel, ce trebuie să îndure ca să te slujească! I-ai insuflat mai întâi, prin cinstirea duiioasei Maria, dragostea vie de castitate; așa a început să disprețuiască mîngîierile ispititoare în acele împrejurări pe care buna-cuviință nu-mi îngăduie să le amintesc aici; apoi harul tău l-a trimis să caute o scaldă răcoritoare și mîntuitoare în zăpezile și lacurile înghețate care, subrezindu-i sănătatea, l-au îndepărtat de plăcerile dulci ale lumii. Privirea sa e plină de cuviință; își înfrînează pînă chiar și ochii, fiindcă din Evanghelie și de la apostol a învățat că și ochii singuri pot păcătui. Plin de un curaj supraomenesc, i se văd întipărite pe obraz rușinea, cuviința și puritatea unei fecioare caste. Desăvîrșește, dar, Doamne, în persoana acestui tînăr cuvios, marea lucrare a harului tău!

Iată, iubiți creștini, ce gînditor și visător a devenit! Cum s-a îndepărtat de lume îndrăgostit nebunește de tainele singurătății! Aici, în mijlocul singurătății și al liniștii, își deapănă asemenea gînduri: Ce mai aștepți oare, Ber-

nard, de la lume? Vezi în cuprinsul ei ceva care să te mulțumească? Amăgitoarele plăceri, după care neștiutorii aleargă cu limba scoasă, ce sînt, la urma urmei, decît o închipuire de o clipă? Îndată ce primul avînt care le-a satisfăcut toată plăcerea s-a domolit cu vremea, cei care au alergat nebunește după ele își dau seama, de cele mai multe ori, că s-au zbatut pentru nimic. Vîrsta și experiența ne arată cît de deșarte sînt lucrurile pe care ni le dorisem cel mai înfocat și, mai ales, cît de puține sînt aceste plăceri de-a lungul unei vieți omenești! Ce bucurie poți simți atunci cînd numai suferință ai în cale? Și dacă am da deoparte zilele pe care nu le-am trăit ca lumea, chiar după legile lumesti, ne-ar mai rămîne oare dintr-o viață întreagă vreo trei sau patru luni în cap? Dar să zicem c-am fi de acord cu acești nebuni îndrăgostiți de lume, care afirmă sus și tare că ce iubesc ei e ceva însemnat; cît ține, însă, această fericire? Dispare, dispare ca o plăsmuire care (după ce noi i-am dat o oarece întrupare cît timp am avut-o lîngă noi) ne părăsește lăsînd în urmă doar suferință.

Bernard, Bernard spunea că această floare a tinereții nu ține o veșnicie; că va veni un

ceas nefericit care va spulbera toate nădejdlile înșelătoare printr-un cuvînt ne-nduplecat; viața ne va părăsi ca un prieten fățarnic la zile negre. Atunci toate năzuințele noastre frumoase se vor topi; atunci se vor prăbuși toate nădejdlile noastre. Cei bogați, care, de-a lungul acestei vieți, se bucură de înșelăciunea unui vis plăcut și își închipuie că au strîns nu știu ce mari averi, trezindu-se dintr-o dată în fața acelei clipe veșnice, se vor mira c-apar cu mîinile goale. Moartea, dușmanul nostru neîmblînzit, va duce cu sine plăcerile și onorurile noastre în uitare și neant. Vai, nu vorbim decît de cum să ne petrecem vremea. Într-adevăr, timpul se duce și noi ne ducem o dată cu el; și după părerea mea, ceea ce se duce o dată cu timpul cel trecător intră în veșnicia netrecătoare. O, Dumnezeule veșnic! ce mult mira-ne-vom atunci cînd judecătorul neiertător care veghează în veacul celălalt spre care, fără se ne-mpotrivim, ne mîină cel de azi, înfățișîndu-ne întreaga viață într-o singură clipită, va tuna cu o voce înspăimîntătoare: Nebuni ce sînteți, ați prețuit atît de mult niște plăceri trecătoare și n-ați luat seamă la ceea ce urmează și nu va avea șfîrșit!

Așadar, încheia Bernard, fiindcă viața ne e mereu tîrîită de timpul care ne scapă printre degete, să ne străduim să agățăm de ea ceva care să rămînă. Apoi, întorcîndu-se din nou spre mareața carte pe care o tot studia cu o patimă uriașă, adică spre crucea lui Isus, își potolea setea cu sîngele lui și cu această dumnezeiască băutură sorbea disprețul față de lume. Mă duc, spunea, mă duc, Stăpîne al meu, să mă răstignesc împreună cu tine. Văd că în ochii tăi atît de blînzi, a căror privire l-a făcut pe sfîntul Petru să izbucnească-n lacrimi, s-a stins orice văpaie; de-aceea am să-i țin pe ai mei închiși la farmecele lumii și nu-i voi mai lăsa să vadă ce-i tină și deșertăciune. Văd moartea cum a pus zăvor pe gura ta dumnezeiască, din care izvorau pîriuri de viață fără de sfîrșit: deci am să-mi osîndesc și gura-mi să tacă și n-o voi deschide decît ca să-mi mărturisesc păcatul și-n veci milostivirea ta. Inima fi-va-mi sloi de gheață pentru plăcerile deșarte; și fiindcă răni văd pe tot trupu-ți, vreau ca să port asupra-mi urma tuturor chinurilor tale, ca să mă-nveșmîntez cu haina izbăvitoare învieri. Apoi sleitul trup l-oi pune peste iubitul tău trup mort și împreună vom muri;

cu giulgiul tău am să m-acopăr: căci zice-Apostolul că sîntem cu tine înveliți în giulgiu prin taina sfîntului botez.

Astfel își înflăcărează cuviosul Bernard disprețul față de lume; și cît de simplu îl adună din cărțile sale! Nu se gîndește decît să-și găsească un loc de retragere și pocăință. Dar, cum nu voiește decît să ducă o viață aspră și umilă, nu se azvîrle în acele vestite mănăstiri de a căror bogăție vuieste toată lumea. În vremea aceea, trăiau la Cîteaux, sub îndrumarea abatelui Ștefan, un mic număr de călugări. Duceau o viață atît de aspră, încît puțini se încumetau să-i urmeze; dar nu voiau să slăbească deloc asprimea din acest motiv, judecînd că mai degrabă se cuvine să persevereze în hotărîrea lor pentru dragostea de Dumnezeu decît să schimbe ceva pentru dragostea de oameni. Această abație, atît de vestită astăzi, era pe atunci necunoscută și nu purta nici un nume. Preafericitul Bernard, care, fiind pe aproape, auzise de smerenia acestor călugări, îmbrățișează canoanele și disciplina lor, înflăcărînd de ideea de a fi găsit împreună sfințenia vieții și asprimea cea mai crîncenă a pocăinței și-a reclusiunii. Acolo începu să trăiască în

aşa chip, încît repede stîrni uimirea chiar şi a acelor îngeri pămînteni; şi cum îl vedeau sporind în virtute pe zi ce trecea, cu toată frageda lui tinereţe de atunci, îl socotiră vrednic să-i instruiască şi pe alţii. Las deoparte faptele strălucite ale acestui om de seamă; şi, pentru a ne scutura de moliciune, lăudînd harul lui Dumnezeu, vă voi face o descriere a canonirii sale cu ajutorul spuselor şi scrierilor pe care le-a lăsat.

Obişnuia să spună adesea că un novice, intrînd în mănăstire, trebuie să-şi lepede trupul chiar la poarta ei. El făcuse la fel: îşi mortifica simţurile într-un asemenea chip, încît nici nu mai vedea ceea ce i se arăta. Îndelunga obişnuinţă de a dispreţui plăcerea gustului îi amorţise vîrful limbii. Mîncă orice, fără să aleagă; bea apă sau ulei, la întîmplare, ce i se întîmpla să aibă în mînă. Pîinea pe care o consuma era atît de amară, încît îţi puteai da repede seama că cea mai mare grijă a sa era să-şi mulţumească trupul cu cît mai puţin. Acelora care se temeau de singurătate le descria grozăvenia întunericii din afară şi scrişnirea dinţilor cea fără de sfîrşit. Dacă vreunul

găsea insuportabilă acea lungă și înfiorătoare tăcere, îl avertiza că, dacă și-ar închipui amănunțimea cu care marele Judecător îi va cerceta fiecare cuvînt, i-ar fi mult mai ușor să se abțină de la vorbit. Avea puțină grijă de trupul său și blestema, de aceea, marea slăbiciune a oamenilor care doresc să devină nemuritori, într-atît de nesăbuită le e pofta de viață; cît despre el, își socotea neputințele printre exercițiile de canonire. Ca să înfrunte moliciunea lumii își alegea de obicei sălașul într-un aer umed și nesănătos, nu ca să se îmbolnăvească prea tare, ci doar să-și subrezească sănătatea; considera că un călugăr e sănătos cînd se ține destul de bine ca să poată cînta și recita psalmii. Voia ca frații călugări să-și sporească pofta de mîncare, nu mîncînd carne, ci ținînd post; nu înfruptîndu-se din tocană, ci muncind. Se culca pe piatră; dar, ca să adoarmă, spunea el, își atrăgea somnul prin veghi, prin recitarea psalmilor de noapte și prin munca de peste zi, așa încît în acest om chiar și nevoile firești erau cerute nu atît de natură cît de virtute. Cine ar fi putut spune vreodată cu mai întemeiată dreptate ce spu-

nea apostolul Pavel: lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume⁴.

Ce splendidă interpretare face admirabilul Ioan Chrisostom la aceste frumoase cuvinte ale sfântului Pavel! Nu i-a fost de ajuns, remarcă acest sfânt episcop, să spună că lumea e moartă pentru el; a trebuit să adauge și că el însuși e mort pentru lume. Cu siguranță, continuă acest învățat interpret, Apostolul crede că cei vii nu au numai câteva simțăminte care-i leagă unii de alții, ci că le mai rămîne și o anumită afecțiune pentru cei morți; că ei păstrează amintirea acestei afecțiuni și aduc trupurilor lor neînsuflețite omagiul înmormîntării. Așa încît sfântul Pavel, ca să ne facă să înțelegem în ce măsură credinciosul trebuie să se desprindă de plăcerile lumii: Nu-i destul, spune, să fie ruptă doar legătura dintre lume și creștin (aceasta fiind precum cea dintre vii și morți), căci mai poate rămîne o mică unire, ci, așa cum stă un mort față de alt mort, tot așa trebuie să se afle și lumea față de creștin.

⁴ Gal., 6, 14.

Groznic gînd pentru noi, cei lași și slabi, care sîntem creștini doar cu numele! Dar marele sfînt Bernard și-l înscrisese adînc în inima sa! Căci ceea ce ne silește să trăim în lume e atracția noastră pentru lume; și ceea ce face ca lumea să trăiască pentru noi e o anume strălucire a lucrurilor care ne vrăjește. Moartea stinge toate atracțiile și întunecă strălucirea tuturor lucrurilor. Iată cel mai frumos trup din lume: o dată ce sufletul l-a părăsit, deși trăsăturile i-au rămas aproape aceleași, această floare a frumuseții pălește și farmecul ei se spulberă. Astfel încît, lumea nemaiaivînd nici o atracție pentru Bernard iar Bernard nemaiaivînd nici o atracție spre lume, lumea e moartă pentru el și el e mort pentru lume.

Iubiți creștini! Ce sacrificiu imens îi oferă lui Dumnezeu cuviosul Bernard prin mortificațiile lui neconținute! Trupul său e o jertfă pe care i-o aduce cu bucurie; dar, jertfind-o, o și păstrează ca s-o poartă jertfi mereu. Ce poate fi mai plăcut în fața Mîntuitorului Isus decît un suflet dezgustat de toate cele, în afară de Isus însuși; care se simte atît de bine în Isus și care se teme să se simtă bine în altceva decît în El; un suflet care se chinuie mereu pînă

cînd îl cuprinde în întregime? Pentru Isus, cuvioșul Bernard se despoaie de toate și chiar, îndrăznesc să spun, pentru Isus se despoaie pînă și de faptele sale bune.

Într-adevăr, iubiți credincioși, faptele bune n-au nici un merit decît dacă vin de la Isus Cristos, își pierd orice valoare îndată ce ni le atribuim nouă înșine. Trebuie să le aducem prinos celui care ni le insuflă — acest lucru îl învățase umilul Bernard la picioarele crucii. Cît de frumoasă și de creștină a fost această vorbă a sfîntului Bernard cînd, îngrijorat peste măsură de groaznica judecată a lui Dumnezeu: „Știu, știu, spune el, că nu sînt vrednic de împărăția celor preafericiți; ci Isus, Mîntuitorul meu, o deține din două motive: mai întîi prin natura sa și apoi, prin chinurile sale, ca moștenire și cucerire deopotrivă. Acest stăpîn milostiv se mulțumește însă cu cea dintîi și mi-o lasă mie, cu mărinimie, pe cea de-a doua“. O, vorbă vrednică de un creștin! Nu, nu vei fi părăsit, o, cuvioase Bernard, pentru că-ți sprijini nădejdea pe temelia crucii!

Dar, o, Doamne! cum de nu tresărim, păcătoși nenorociți ce sîntem, la o asemenea vorbă!

Bernard, cel plin de virtuți, crede că n-a făcut nimic pentru cer; și noi, noi ne închipuim că noi înșine, credem că noi am făcut destul, achitându-ne de o mică îndatorire, de o slujbă neînsemnată. În vreme ce, o nenorocire, iubirea de lume domnește în inimile noastre, iar numai cuvîntul *umilință* ne înspăimîntă. În zadar judecata dumnezeiască ne lovește și ne amenință cu nenorociri și mai mari: nu renunțăm să alergăm după plăceri, ca și cum ar fi posibil să fim fericiți și în lumea asta și în cealaltă. Frații mei, ce credeți că faceți cînd lăudați virtuțile marelui sfînt Bernard? Elogiindu-l pe el, vă osîndiți pe voi.

Fără îndoială, nu avea un trup de fier sau de bronz; suporta greu durerile și era destul de firav. Dar a ținut să ne arate că nu trupul ne lipsește, ci mai degrabă curajul și credința. Ca să osîndească toate vîrstele prin persoana lui, Dumnezeu a vrut să-și înceapă penitența încă din fragedă tinerețe și să n-o slăbească deloc pînă la bătrînețea cea nevolnică. Voi vă găsiți scuze în preocupările voastre importante: Bernard era plin pînă peste cap de treburi nu numai ale Ordinului său, ci aproape ale întregii Biserici. Ținea predici, scria, intervenea în

treburile papilor și episcopilor, ale regilor și prinților: intervenea pentru cei mari și pentru cei mici, deschizînd la toți sînul bunătății sale; și, între atîtea preocupări diferite, nu-și îndulcea modul aspru de viață, pentru ca moliciunea din toate clasele și de orice vîrstă să fie pe veci osîndită de pilda acestui sfînt.

Îmi veți spune poate că nu e necesar ca toți să trăiască la fel ca el. Dar trebuie să recunoaștem cel puțin, iubiți creștini, că între urmașii aceleiași Evanghelii trebuie să existe vreo apropiere. Dacă rîvnim același paradis în care Bernard sălășluiește acum plin de glorie, cum se poate atunci să existe o asemenea deosebire, o asemenea prăpastie între faptele lui și ale noastre? Pe cîi atît de diferite una de cealaltă, nădăjduim oare să ajungem la același țel? Să ajungem prin plăceri acolo unde el a crezut că nu poate dovedi decît prin suferințe? Dacă nu tindem către această desăvîrșire supremă, cel puțin ar trebui să imităm ceva din pocăința sa. Dar noi ne dăruim în întregime nebuneștilor plăceri ale lumii acesteia; ne place dezmățul și masa îmbelșugată, viața lesnicioasă și plăcută și, după toate astea, mai vrem încă să ne mai numim creștini!

Cum de nu înțelegem că trebuie să ne întipărim crucea lui Isus în străfundul sufletelor noastre, dacă vrem să fim creștini! De aceea zice Apostolul că sîntem morți și că viața noastră e ascunsă și că sîntem înveliți în giulgiu împreună cu Isus Cristos. Nu pricepem mare lucru din ceea ce vrea să ne spună, dacă, atunci cînd nu ni se vorbește decît despre moarte și îngropăciune, nu ne dăm seama că Fiul nu se mulțumește să ne ceară doar o schimbare de formă. Trebuie să ne schimbăm din adînc; și pentru a reuși această schimbare, să nu credem, iubiți creștini, că ne e de ajuns o osîrdie obișnuită. Tocmai rîvna mîntuirii noastre e mereu lăsată la urmă. De toate celelalte ne îngrijim pe dată. Numai cînd e vorba de mîntuirea noastră ne oprim sau ne moleșim. Și, cu toate astea, Mîntuitorul ne spune că împărăția cerurilor nu poate fi luată decît prin străduință și că *cei ce se silesc pun mîna pe ea*⁵. O, Dumnezeuule veșnic, dacă trebuie străduință, dacă e nevoie de trudă, ce nădejde o mai fi și pentru noi la acea preafericită moștenire? Dar vă las să cugetați la asta, pentru

⁵ Mt., 11, 12.

că eu însumi sînt prea slab și prea netrebnic ca să vă înfățișez însemnătatea acestui lucru și pentru că ar trebui să am pentru asta o scînteie din rîvna apostolică a sfîntului Bernard, la care ne vom opri o clipă în partea a doua.

Ceea ce-mi rămîne să vă spun despre sfîntul Bernard e atît de măreț și de neprețuit, încît mai multe discursuri la un loc n-ar ajunge ca să-l puteți privi cum trebuie. Totuși, fiindcă am promis să vi-l înfățișez în mijlocul îndatoririlor lui obștești și apostolice, să spunem pe scurt cîte ceva și despre asta, ca nu cumva cu-cernicia voastră să fie lipsită de o atît de plăcută așteptare. Vreți să luăm în seamă chiar începutul apostolatului lui Bernard? Chiar asupra propriei familii își împrăștie primele sale raze de lumină începînd, din fragedă tinerețe, să propovăduiască crucea lui Isus unchilor și fraților săi, prietenilor, vecinilor, tuturor celor care intrau în casa tatălui său.

Încă de pe atunci el le vorbea despre viața veșnică cu atîta patimă, încît le lăsa un simțămînt ciudat în suflet, un simțămînt care nu-i mai lăsa să se bucure de lume. Unchiul său Gaudri, bărbat extrem de respectat, a fost

primul discipol al iubitului său nepot. Frații mai mari și mai mici se puseră toți sub oblăduirea lui; și Dumnezeu a făcut ca unul după altul, după ce s-au împotrivit mai întâi, toți frații să vină la el, în anumite ceasuri știute doar de pronia divină. Guy, cel mai mare dintre ei, părăsi îndatoririle războinice și plăcerile proaspetei lui familii. Toți renunțară la însărcinările pe care le aveau sau pretindeau că le au în război; și acești viteji, obișnuiți să poruncească în înălțătorul iureș al armelor, nu arătau dispreț nici pentru umilința, nici pentru tăcerea, nici pentru inacțiunea de la Cîteaux, atît de preocupată de altfel cu cele sfinte. Sînt pe cale să înceapă lupte mult mai mărețe, a căror biruință o aduce chiar moartea.

Astfel se îndreptau într-acolo cei patru frați, luîndu-și rămas bun de la lume, însoțiți de mai mulți oameni de vază pe care Bernard, acest tînăr propovăduitor îi pescuise în năvodul lui Isus. Venind ei să-l îmbrățișeze pe Nivard, cel mai mic, pe care îl lăsaseră lîngă tatăl său ca să-i fie sprijin la bătrînețe, îi spusera: „Vei avea de toate“. Dar pruncul, inspirat de Dumnezeu, le grăi frumos astfel: „Cum dar! voi luați cerul și mie-mi lăsați pămîntul!“

Așa se plîngea el în liniște că prea îl considerau un puști; acest gînd rodi atît de repede în sufletul lui că, după ce a mai stat o vreme în rîndul lumii, obținu de la tatăl său învoirea de a se duce să dobîndească aceeași moștenire cu a fraților săi, nu ca s-o împartă cu ei, ci ca să se bucure de ea cu toții împreună.

Ce mai rămîne pentru ca preacuviosul Bernard să-și vadă întreaga familie cucerită de Mîntuitorul? Mai avea o soră, care, profitînd de smerenia fraților săi, trăia într-un desfrîu de zile mari. Într-o zi ea trecu să-i vadă, strălucind de pietre prețioase, cu o înfățișare tru-fașă și într-o caleașcă minunată. Nu fusese lăsată să-i vadă pînă cînd, strigînd ea că va urma sfaturile lor înțelepte, cinstitul Bernard se apropie: „Ei bine, la ce-ai venit, îi spune, să tulburi liniștea acestei mănăstiri și să aduci po-doabele diavolului în casa lui Dumnezeu? Ce rușine să te îmbraci din bunurile celor săraci!“ O făcu să priceapă că era mare greșeală să-și împodobească în așa fel putreziciunea (căci așa numea el trupul nostru). În adevăr, iubiți creștini, acest trup nu-i decît un pumn de noroi pe care trebuie să-l îmbrăcăm cu puțin, doar din pricina sufletului care sălășluiește în

el. Căci așa cum, să spunem, dacă un rege ar fi silit, printr-o întâmplare, să stea cîtva timp într-o colibă, vor încerca să împodobească cît de cît coliba și atunci s-ar putea zări o sclipire din măreția regească (dar coliba tot colibă rămîne, căci odată lipsită de această cinste trecătoare se întoarce la vechea-i înfățișare), tot astfel și trupul nostru mizerabil e acoperit de o deșartă podoabă în cinstea sufletului care trebuie să locuiască în el o vreme; dar acest pumn de noroi va cădea, după o perioadă scurtă de timp, în josnicia lui de la început și în fireasca lui descompunere. Să ai o grijă atît de mare pentru un lucru de nimic și să nu-ți pese deloc de sufletul tău făcut după chipul lui Dumnezeu, de o natură nemuritoare și dumnezeiască, nu înseamnă oare curată nebunie? Ei bine, sora cuviosului Bernard simte ca un cuțit aceste vorbe: lasă totul și se dedică postului, recludiunii, rasei călugărești, mănăstirii și pocăinței. Această femeie trufașă, îmblînzită de o vorbă a sfîntului Bernard, merge în urma steagului lui Isus cu o dîrzenie de neclintit.

Dar cum să vă fac să simțiți bucuria nemăsurată pe care a încercat-o acest om preacu-

cernic la ultima biruință din familia sa? Tatăl său, bătrînul Tesselin, singurul care mai rămăsese în mijlocul lumii, vine să se alăture fiilor săi la Clairvaux. O, Dumnezeu! Ce bucurie! cîte lacrimi vărsate de tată și de fii! E de necrezut cu cîtă destoinicie își pierduse acest om fiii pentru lume, cu cîtă destoinicie a suportat pierderea cinstei casei sale și sprijinul pe care-l merita la bătrînețe. Prin recluderea lor, își vedea numele său stins de pe fața pămîntului; dar se bucura nespus văzînd că sfînta lui familie avea să se înveșnicească în împărăția cerurilor; și iată că, atins de duhul dumnezeiesc, (așa încît toată familia să fie sfințită) acest bătrîn minunat, spre apusul zilelor sale, devine prunc întru Domnul nostru Isus Cristos sub îndrumarea fiului său iubit, pe care-l recunoaște acum drept tatăl său. Dați-vă așadar toată silința, dragi părinți, să vă creșteți cu frică de Dumnezeu copiii pe care i-ați primit de la Dumnezeu: căci nu știți ce răsplată vă așteaptă de la bunătatea lui nemăsurată. Cucernicul Tesselin, care își crescuse fiii în credință, primește de la Domnul milostiv, spre sfîrșitul zilelor sale, o binecuvîntare nesfîrșită; fiindcă, prin mijlocirea fiilor săi, după o

viață lungă, se stinge în nădejdea Celui de sus și, îndrăznesc să spun, în pacea și îmbrățișarea Mîntuitorului. Iată dar cum sfîntul Bernard se arată ca apostol al familiei sale.

Vreți să continui și să vă înfățișez cum predică sfînta cruce în mănăstirea sa? Ce puhoi de oameni feluriți veneau, din toate colțurile lumii, să se canonească sub îndrumarea sa! Avea, de obicei, sub oblăduire șapte sute de îngerî. Îi numesc așa pe acei oameni cerești care-l slujeau pe Domnul împreună cu el la Clairvaux, atît de retrași, de umili, încît preacinstitul Guillamme, abatele de Saint-Thierry, ne spune că, atunci cînd intra în această abație, văzînd ce ordine, ce liniște și cumpătare domnesc aici, era cuprins de o asemenea venerație ca și cum s-ar fi apropiat de sfintele altare. Bernard, care prin predicile lui dumnezeiești îi învăța cu bunătatea crucii, le îndruma viața așa fel încît nu mai primeau nici o veste din lume, ca și cum un imens ocean i-ar fi despărțit de aceasta; în rest, erau atît de înflăcărați în exercițiile lor și atît de dîrji în asceza lor, atît de aspri cu ei înșiși, încît cu ușurință ți-ai fi dat seamă că nu se gîndeau cum să trăiască, ci, mai degrabă, cum să moară. Această comu-

nitare de pocăință îi lega între ei ca pe niște frați de sfântul Bernard ca de un tată, iar sfântul Bernard de ei ca de niște copii preaiubiți, într-o atît de cordială și desăvîrșită comuniune, încît nicăieri în lume nu se putea vedea o imagine mai perfectă a vechii Biserici, care să aibă un singur suflet și o singură inimă.

Ce suferință imensă îl încerca pe acest om al lui Dumnezeu, cînd era nevoit să-și părăsească pruncii pe care îi iubea atît de mult în sînul lui Isus Cristos! Dar Dumnezeu, care-l alesese încă din pîntecele maicii sale să reînnoiască în vremea sa duhul și predica apostolilor, îl scotea din singurătatea lui pentru salvarea sufletelor pe care le voia mîntuite prin robul său. Aici, abia aici, iubiți creștini, se arăta cu adevărat un apostol. Apostolii străbăteau pămîntul în lung și în lat, ducînd Evanghelia lui Isus Cristos pînă la neamurile cele mai îndepărtate: și care colț al lumii n-a fost luminat de predica lui Bernard? Apostolii întemeiau Biserici: și în vremea acelei cumplite schisme a lui Pierre de Léon, cîte Biserici răătăcite, cîte turme risipite n-a adus Bernard la unire, devenind prin aceasta ca un al doilea

întemeietor al Bisericii? Apostolul are printre îndatoririle apostolatului *grija de toate Bisericile*⁶; și nu îndruma oare cuviosul Bernard aproape toate Bisericile prin sfaturile sale iscusite, pe care i le cereau toți din toate colțurile lumii? Părea că Dumnezeu nu voia să-l lege în mod special de nici o Biserică, ci să-l pună părinte comun al tuturor.

După predica apostolilor se arătau semne și minuni: câte astfel de profeții, de vindecări, fapte ieșite din comun, supraomenești n-au întărit predicile sfântului Bernard? Sfântul Pavel spunea că el predică, nu printr-o vorbire deosebită, nici prin discursuri de lingușire și ascunse porniri de lăcomie⁷, ci că își împodobește cuvântările cu simplitate și cu adevăr; ce-i oare mai întăritor și mai pătrunzător decât simplitatea lui Bernard, care cucerește orice cuget la slujirea credinței lui Isus? Când apostolii îl predicau pe Isus Cristos, erau transfigurați de o înflăcărare divină, o înflăcărare care se vădea clar în îndrăzneala acțiunii lor; ceea ce-l face pe sfântul Pavel să spună că a *îndrăz-*

⁶ 2 Cor., 11, 28.

⁷ 1 Tes., 2, 5.

nit întru Dumnezeuul nostru⁸ și că propovăduirea sa stătea în adevărarea Duhului⁹. Tot așa părea și rîvnitorul Bernard care, propovăduind germanilor, într-o limbă necunoscută lor, reușea totuși să-i miște, din pricină că le vorbea ca cineva trimis de cer, vrednic de cinstirea lui Isus.

Un alt lucru tot atît de măreț la apostoli era faptul că întrezăreai în persoana lor, atît de neînsemnată în aparență, acea putere impunătoare, acea osîndire îngăduitoare a păcatelor, acea forță de care se foloseau pentru a zidi, nu pentru a distruge. De aceea Apostolul, instruindu-l pe Timotei în meșteșugul vorbelor: *Ai grijă, îi spune, ca nimeni să nu disprețuiască tinerețile tale*¹⁰. Dumnezeu însemnase fruntea venerabilului Bernard cu o măreție atît de înspăimîntătoare pentru nelegiuîți, că pînă la urmă aceia erau siliți să se încline: dau mărturie despre asta prințul acela îndărătnic al Aquitaniei și atîția alții pe care doar prin cuvintele sale i-a adus la supunere.

⁸ 1 Tes., 2, 2.

⁹ 1 Cor., 2, 4.

¹⁰ 1 Tim., 4, 12.

Dar cel mai dumnezeiesc dar al apostolilor era bunătatea față de cei în mijlocul cărora propovăduiau. Erau ca niște tați prin purtarea lor, ca niște mame prin iubirea lor și ca niște doici prin îngăduința lor: sfântul Pavel are toate aceste însușiri. O lua mereu de la capăt, atrăgeau atenția *cu timp și fără de timp*¹¹, uneori cu o neprefăcută îngăduință, alteori cu o sfântă mînie, prin lacrimi și reproșuri: își schimbau de mii de ori chipul, dar bunătatea lor rămînea aceeași; gîngăveau laolaltă cu pruncii, vorbeau serios cu oamenii în toată firea: se purtau ca un evreu față de evrei, cu noblețe față de cei nobili; *tuturor toate*, spunea sfântul Pavel, *ca, în orice chip, să mîntuiesc pe unii*¹². Uitați-vă în scrierile vrednicului Bernard; veți găsi în ele aceleași simțăminte și aceeași bunătate apostolică. Ce om a suferit cu mai multă iubire laolaltă cu cei slabi, cu cei nenorociți și neștiutori? Nu-i disprețuia nici pe cei mai sărmani, nici pe cei mai decăzuți. Cine a șfichiuit cu mai multă îndrăzneală apucăturile rele ale vremii sale? Nu-i ierta nici pe

¹¹ 2 *Tim.*, 4, 2.

¹² 1 *Cor.*, 9, 22.

prinți, nici pe cei puternici, nici pe episcopi, nici pe cardinali, nici pe papi. Pe cît le cinstea rangul, pe atît i-a șfichiuit de cîteva ori, cu o dreaptă și îngăduitoare cumpătare, căci, nefiind nici laș, nici purtat de mînie, avea și blîndețea iertării și dîrzenia unei libertăți cu adevărat creștine.

Frumoasă pildă pentru reformatorii din ultimele secole! Dacă trufia lor nemăsurată le-ar fi îngăduit să trateze lucrurile cu o cumpătare asemănătoare, ar fi osîndit proastele moravuri fără să rupă unitatea Bisericii și ar fi înăbușit nelegiuirile fără să zdruncine autoritatea legitimă.

(...) Pentru o asemenea înfăptuire ar fi trebuit însă curajul și dîrzenia lui Bernard. Era cinstit de toți, fiindcă trecea drept un om liber și modest, dîrz și respectuos deopotrivă: de aceea se bucura de o atît de mare autoritate în lume. Apărea vreo schismă sau vreo învățătură suspectă — episcopii lăsau totul în seama autorității lui Bernard. Apăreau neînțelegeri între prinți, Bernard era chemat îndată ca împăciuator.

Puternice oraș Metz, mijlocirea lui ți-a fost odinioară de mare ajutor. O, frumoasă și nobilă cetate! de mult ai stîrnit invidia altora.

Poziția ta foarte importantă te-a scos mereu în calea primejdiilor: adesea ai fost adusă în ultimul hal de nenorocire; dar Dumnezeu, din cînd în cînd, ți-a trimis ocrotitori vrednici. Prinții din împrejurimi juraseră să te șteargă de pe fața pămîntului, inimoșii tăi cetățeni fuseseră înfrinți într-o mare bătălie; dușmanii se umflau în pene de izbînda lor și tu erai înflăcărată de dorința răzbunării: un război crîncen era pe cale să izbucnească dacă bunul Hillin, episcop de Trêves, n-ar fi găsit un milostiv împăcutor. Și acesta era tocmai cuviosul Bernard care, sleit de puteri din cauza asprei sale vieți și a bătrîneții înaintate, își aștepta ceasul de pe urmă la Clairvaux. Dar ce boală ar fi fost în stare să domolească flacăra bunătății sale? Își învinge propriile-i suferințe și, iată-l, apare deodată între zidurile tale. Dar nu poate învinge și ura din inimi, gata să se reverse. Toți alergau la arme cu o furie de neînchipuit: oștile erau deja orînduite, gata de încheștare. Dar duhul blîndeții, care nu deznădăduiește niciodată, îl îmbărbătează pe sfîntul Bernard: vorbește, se roagă, imploră să fie cruțat sîngele creștinesc și prețul sîngelui lui Isus. Și acele suflete de piatră se înmoaie;

dușmanii se înfrățesc; toți își blestemă oarba nebulie și, într-o egală înțelegere, aduc prinos de recunoștință înfăptuitorului unui atât de mare miracol.

O, oraș atât de credincios și de bun! nu vrei să-ți cinstești eliberatorul? Dar, iubiți credincioși, ce fel de cinstire i-am putea aduce? De bună seamă, nu i-am putea cinsti mai bine pe sfinți decît imitîndu-le virtutea: fără de asta, laudele noastre sînt pentru ei o povară iar pentru noi devin primejdioase. Iubiți credincioși, ce credem că facem lăudînd virtutea marelui sfînt Bernard?

O Dumnezeu al inimilor noastre! Acest om nevinovat a făcut o pocăință atât de lungă și noi, păcătoșii, nu voim s-o facem. Altădată, pocăința era la mare cinste în rîndul Bisericii și nu știu în ce colț de lume s-a ascuns acum. Altădată, cei care tulburau Biserica prin nelegiuirile lor erau ținuți ca păgîni și vameși; astăzi toată lumea îi cinstește. N-ar fi fost primiți altădată la împărtășirea din sfintele taine decît după o lungă ispășire și după o mare dovadă de căință; acum intră pînă la altar. Altădată, cei care, prin păcate de moarte, călcașeră în picioare sîngele lui Isus nu încercau

măcar să se uite spre altar, unde acest sînge e împărțit credincioșilor, dacă nu se curățau mai înainte prin lacrimi, prin posturi și pomeni. Credeau că sînt obligați să-și răzbune ei înșiși nerecunoștința de teamă ca Dumnezeu să nu se răzbune în mînia lui cumplită: după ce s-au înfruptat din plăceri neîngăduite își spuneau că nu vor avea parte de milostenie, dacă nu se vor abține și de la cele îngăduite.

Așa trăiau strămoșii noștri în vremea în care credința înflorea în Biserica lui Dumnezeu. Ne închipuim noi oare că flăcările iadului și-au pierdut între timp puterile mistuitoare, din cauză că nepăsarea noastră a silit Biserica să mai slăbească frîul disciplinei sale, din cauză că puterea bisericească s-a moleșit? Ne închipuim oare că acest Dumnezeu neiertător, care pedepsește atît de crunt păcatele, va fi din această pricină mai puțin aspru sau mai blînd cu noi, pentru că nedreptățile au sporit? Vedeți cît de ridicolă e această închipuire! Totuși, deși sîntem convinși de lucrul acesta, în loc să ne gîndim la căință, nu ne gîndim decît la îmbogățire. E deja un gînd cumplit; căci Apostolul ne atrage atenția în Timotei că *iubirea de*

*argint este rădăcina tuturor relelor*¹³. Tot ne mai gîndim cum să ne îmbogățim pe căi nelegiuite, prin jafuri, prin camătă și prin hoții. N-avem suflet de creștin, fiindcă e surd la nenorocirea celor săraci. Mila noastră e șubredă, iar ura noastră neostoită. Degeaba ne lovește judecata dumnezeiască, tot nu încetăm să ne aruncăm cu totul în nebuneștile plăceri ale acestei lumi. Nu vrem să pricepem aceste groaznice cuvinte ale Fiului lui Dumnezeu: *Vai vouă care astăzi rîdeți, că veți plînge și vă veți tîngui*¹⁴; și pe acestea: *Chiar cînd rîdem, inima se întristează; bucuria se sfîrșește prin plîngere*¹⁵; și pe acestea: *Își isprăvesc zilele în fericire și coboară cu pace în împărăția morții*¹⁶.

Să ne întoarcem, așadar, iubiți credincioși, să ne întoarcem spre Dumnezeu din toată inima noastră. Pocăința nu e amară decît pentru o vreme; după aceea, întregul ei amar se schimbă într-o nebănuită dulceață. Ea ucide poftetele nemăsurate, îți dă să guști din plăcerile

¹³ 1 Tim., 6, 10.

¹⁴ Lc., 6, 25.

¹⁵ Prov., 14, 13.

¹⁶ Iov., 21, 13.

cerești, îți dă nădejde în bine și-ți deschide porțile cerului. Aștepti milostenia divină cu o mare mîngîiere atunci cînd te străduiești, din toate puterile, să îndupleci judecata prin căință.

O, cuvioase Bernard, o, sfînt penitent, dobîndește-ne, prin mijlocirea ta preasfîntă, lacrimile pocăinței care-ți aduceau ție o sfîntă bucurie; și, ca pocăința să renască în lume, roagă-te lui Dumnezeu să-i însuflețească pe cei ce propovăduiesc duhul apostolic care te în-tărea și pe tine. Și te mai rugăm încă ceva. Tu, care de atîtea ori i-ai dezarmat pe prinții cei gata de război, iată că de atîția ani toate rîurile sînt înroșite și toate satele fumegă pretutindeni de sînge creștinesc! Creștinii, care ar trebui să fie copii ai păcii, au devenit lupi nesătui de sînge. Frăția creștină s-a destrămat; dar ceea ce e mai demn de milă e că desfrîul armelor nu conținește să hrănească gura iadului. Roagă-te lui Dumnezeu să ne aducă pacea, să aducă liniștea peste acest oraș, pe care odată l-ai iubit atît; sau, dacă stă scris cumva în cartea legilor lui eterne să nu putem vedea pacea în această lume, roagă-te să ne-o dăruiască la sfîrșit, în împărăția cerurilor, prin Domnul nostru Isus Cristos. Amin.

PANEGIRICUL SFÎNTULUI FRANCISC DIN ASSISI

(rostit în 1655)

*Si quis videtur inter vos sapiens esse
in hoc saeculo, stultus fiat ut sit sapiens.*

(„Dacă i se pare cuiva, între voi, că este înțelept
în veacul acesta, să se facă nebun ca să fie înțelept.”

I Cor., III, 18)

Creștini, Mîntuitorul Isus Cristos a fost, în chipuri foarte deosebite, un prilej de gîndire pentru patru feluri de oameni: pentru evrei, pentru păgîni, pentru eretici și pentru dreptcredincioși. Evreii erau stăpîniți de părerea atît de neîntemeiată că Mesia va veni în lume cu un alai regesc; înștiințați de această credință falsă, s-au apropiat de Mîntuitor: L-au văzut micșorat pînă la lepădarea a tot ceea ar putea izbi simțurile, un om sărac, fără slavă și fără strălucire; L-au disprețuit: „Isus le-a fost smin-

teală“ *Iudaeis quidem scandalum*, spune marele apostol¹. De cealaltă parte, păgînii, care se credeau zămislitorii și învățătorii marii filosofii și care de secole văzuseră strălucind în mijlocul lor mințile cele mai de vază ale lumii, au vrut să-L cerceteze pe Isus Cristos după legile înțelepților lumii; dar după ce au auzind vorbindu-se de un Dumnezeu făcut om, care a trăit smerit și a murit spînzurat pe o cruce, L-au luat îndată în rîs: „Cristos a fost pentru ei nebunie“, *Gentibus autem stultitiam*, urmează apostolul Pavel.

După ei au venit alții, numiți în Biserică manihei și marcioniți, cu toți părădind a fi creștini adevărați; plini de furie din pricina învinuirilor crude ale păgînilor împotriva Fiului lui Dumnezeu, au dorit să-L pună la adăpost de batjocura acestor idolatri, dar într-un fel cu totul străin voinței bunătați dumnezeiești. Aceste slăbiciuni ale Dumnezeului nostru, *pusillantes Dei*, după cum le numea un părinte², le-au părut prea rușinoase pentru a le mărturisi pe față: acolo unde păgînii le măreau fără măsură

¹ I, *Cor.*, 23.

² Tertullian, *Adv. Marc.*, lib. II., n. 27.

pentru a face un prilej de batjocură, aceştia, dimpotrivă, încercau să le ascundă, chinuindu-se în deşert să scadă ceva din mărturisirile Evangheliei, atât de folositoare mîntuirii noastre. Au crezut, împreună cu evreii şi cu păgînii, că ar fi nedemn pentru Dumnezeu să ia un trup ca al nostru şi să se supună atîtor suferinţe; şi, pentru a scuza aceste slăbiciuni, ei spuneau că trupul Său ar fi fost părelnic şi că, prin urmare, naşterea Sa, şi mai apoi patima şi moartea Sa, au fost închipuite şi mincinoase. Într-un cuvînt, de-ar fi să-i crezi, toată viaţa Sa n-a fost decît o închipuire fără temei. Fără îndoială că adevărurile lui Isus au fost o sminteală pentru aceşti eretici, pentru că au făcut o vedenie din prilejul nădejdi noastre; au dorit să fie prea înţelepţi şi au nimicit prin aceasta, după puterea lor, ruşinea trebuincioasă credinţei noastre: *Necessarium dedecus fidei*, spune Tertullian³.

Însă adevăraţii slujitori ai lui Cristos n-au avut asemenea scîrbe şi nici asemenea îngăduinţe. S-au păzit foarte să creadă lucrurile doar pe jumătate, ori să roşescă din pricina

³ Tertullian, *De Carne Chr.*, n. 5.

smereniei Stăpînului lor: nu s-au temut defel să strige pe întinsul întregului pămînt smin-teala și nebunia crucii în toată mărimea lor; ei au profețit neamurilor că această nebunie va nimici înțelepciunea lor. Iar cît privește această lipsă de noimă pe care păgînii o găseau în învățătura noastră, Părinții au răspuns că adevărurile evanghelice le par cu atît mai vred-nice de crezare cu cît par mai fără de noimă filosofiei omenesti: *Prorsus credibile est, quia ineptum est; ... certum est, quia impossibile est*, spunea cîndva Tertullian⁴. Iată cum cre-dința noastră își rîde de înțelepciunea ome-nească prin cuvinte îndrăznețe, din care ea nu poate pricepe nimic.

De atunci, frați creștini, nebunia a devenit o virtute de vază; iar Sfîntul apostol Pavel a rostit, îndemnat de Dumnezeu, legea pe care am pomenit-o în cuvîntul meu: „Dacă cineva vrea să fie înțelept, să se facă nebun ca să fie înțelept“, *stultus fiat ut sit sapiens*. Din chiar această pricină, nu vă mirați dacă, făcînd astăzi panegiricul Sfîntului Francisc, n-am să fac alt-ceva decît să vă arăt nebunia lui, mult mai de

⁴ Ibid.

preț decît toată cumințenia lumii. Dar pentru că cea dintîi și cea mai mare nebunie, adică înțelepciunea cea mai înaltă și mai dumnezeiască anunțată de Evanghelie, este întruparea Mîntuitorului, nu va fi fiind zadarnic, pentru a vă face o idee de cele pe care am să vi le spun, să gîndiți la această slăvită taină, în timp ce noi vom aminti cuvintele pe care îngerul le-a rostit către Maria cînd i-o binevestea. Să cerem deci ajutorul Sfîntului Duh prin mijlocirea Sfintei Fecioare. *Ave.*

Această trufașă înțelepciune a veacului, care, neputînd pricepe dreptatea căilor Domnului, își folosește luminile înșelătoare pentru a le zădărnici, se vede nimicită în chip minunat de către învățătura Evangheliei și de către preasfintele taine ale Mîntuitorului Isus Cristos. Atotputernicia dumnezeiască începuse să-i arate neputința încă de la facerea lumii, punîndu-i înaintea taine de nedeșlegat în toate felurile de creaturi, arătîndu-i lumea ca un prilej veșnic de întrebări zadarnice care nu vor fi niciodată încheiate prin vreo hotărîre omenească. Și era de crezut că aceste mari și de nepătruns taine, care mărginesc și strîng atît de

puternic cunoștințele minții omenești, îi vor mărgini în același timp și trufia. Totuși, spre nenorocirea noastră, nu s-a întîmplat astfel, și iată pricina care-mi pare cea dintîi: anume că rațiunea omenească, mereu netemătoare și îndrăzneată, ghicind cîte-o luminiță în lucrările firii, și-a închipuit că descoperă vreo mare și minunată lumină; în loc să se închine Creatorului, ea s-a admirat pe sine. Trufia, după cum știți, creștini, crește din ea însăși, oricît de mici ar fi începuturile sale, pentru că adaugă gînduri de laudă îngăduințelor dintîi.

Astfel omul, obișnuindu-se prea îndelung cu aceste ispititoare gînduri, s-a convins pe sine că ordinea întregă a lumii se potrivește cu legile zămislite de mintea sa. Pînă la urmă s-a săturat să mai urmeze viața pe care Dumnezeu i-o poruncise pentru a-l readuce la Sine. Mai mult, a dorit ca Dumnezeirea să fie asemenea ideilor sale; și-a făcut zei după placul său, s-a închinat lucrurilor și închipuirilor sale: și ră-tăcindu-se, cum spune apostolul, în nestatornicia gîndurilor sale, cînd s-a crezut înălțat pe creștele înțelepciunii, s-a prăbușit în cea mai

de jos nebunie: *Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt*⁵.

De aceea această înțelepciune nesfârșită, care, de vrea, vindecă sau nimicește înțelepciunea omenească, a trebuit să facă planuri noi și să înceapă o nouă ordine a lucrurilor prin Domnul nostru Isus Cristos; și admirați, vă rog, adîncimea judecăților sale. În prima lucrare pe care Dumnezeu ne-a arătat-o — minunata alcătuire a lumii — mintea noastră vedea mai întîi semnele unei înțelepciuni dumnezeiești. În a doua lucrare, care cuprinde viața și învățătura Domnului nostru răstignit, ea nu descoperă la prima vedere decît nebunie și lipsă de măsură. Cum v-am spus, din prima lucrare mintea omenească a înțeles cîte ceva; dar devenind prea îndrăzneată, n-a mai vrut să-L recunoască pe Acela de la care îi venea luminarea. În al doilea plan, de o cu totul altă strălucire, cunoștințele se pierd iar mintea nu mai știe încotro s-o apuce; din chiar această pricină va trebui, fără greș, sau ca ea să se supună unei minți mai înalte, sau să fie nimicită;

⁵ Rom., I, 22.

și într-un caz și în celălalt, biruința rămîne înțelepciunii dumnezeiești.

Este chiar ceea ce învățăm din înțeleptele cuvinte ale apostolului. Dumnezeu, ne spune apostolul, l-a lăsat pe om în această minunată lume pentru ca, admirînd măiestria lucrării, să se închine Lucrătorului. Totuși, omul nu s-a slujit de înțelepciunea pe care Dumnezeu i-a dat-o pentru a-L recunoaște pe Făcător după lucrările înțelepciunii Sale, așa după cum ne-o spune și apostolul: *Quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum*⁶. Ei bine! ce se va întîmpla, sfinte apostol? Pentru aceea, continuă el, a pus Dumnezeu această lege de netrecut, ca de-acum înainte oamenii să nu mai poată fi mîntuiți decît prin nebunia propovăduirii: *Placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes*⁷. Pentru cine te vei hotărî deci, oarbă minte omenească? Iată-te acum îndemnată foarte de această adîncă înțelepciune, care pare ochilor tăi o vădită nebunie. Te văd, îmi pare, întinsă între mărgini minunate, pentru că într-o

⁶ I Cor., I, 21.

⁷ Ibid.

parte ca și în alta nebunia este de neocolit: căci în crucea Domnului nostru Isus Cristos și în toate îndemnurile Evangheliei, gândurile lui Dumnezeu și ale tale se opun cu atîta putere încît, dacă unele sînt înțelepte, celelalte trebuie negreșit să fie rătăcite.

Ce vom face acum, creștini? Dacă urmăm Evangheliei, toate legile cumineniei omenеști ne vor declara smintiți și căzuți în nebunia cea mai mare. Dacă îndrăznim să învinuim de nebunie înțelepciunea de neînțeles a lui Dumnezeu, vom fi noi înșine turbați și diavoli. Ah! mai degrabă să lepădăm toate gândurile noastre înțelepte și toate urmările lor și să ne plecăm sub jugul credinței; și, dezbrăcînd această calpă înțelepciune cu care ne-am umflat în deșert, să ne facem cu bucurie smintiți pentru dragostea Mîntuitorului nostru care, fiind înțelepciunea Tatălui, n-a pregetat să treacă drept nebun în această lume pentru a ne învăța cuminenia cerească: într-un cuvînt, dacă vreunul dintre noi dorește adevărata înțelepciune, să fie nebun pentru a fi înțelept, *stultus fiat ut sit sapiens*, spune marele apostol.

Iat-o, iat-o, creștini, această luminată, această bogată, această înțeleaptă și biruitoare

nebunie a creștinismului, care împlânzește tot ce se împotrivește cunoașterii lui Dumnezeu, care smerește și răstoarnă cu putere judecata omenească, pe care o învinge slăvit întotdeauna. Iat-o, această frumoasă nebunie, care trebuie să fie singura podoabă a panegiricului Sfântului Francisc, după cum v-am făgăduit, și care-i va aduce astăzi laudă. Pentru aceasta să luăm aminte, vă rog, la asemănarea trebuincioasă dintre virtutea creștinilor și învățătura creștină. Aparenta nebunie din cuvintele Fiului lui Dumnezeu trebuie să treacă prin urmare în viața robilor săi. Ei sînt o Evanghelie vie, dar Evanghelia scrisă în cărțile noastre și cea pe care Sfîntul Duh o scrie în sufletele sfinților și pe care o putem citi în faptele și în ființele lor frumoase sînt deopotrivă neplăcute cumineniei înșelătoare a lumii.

Închipuți-vă deci că Francisc, după ce a privit aceste mari și largi căi ale lumii care duc la pierzanie, s-a hotărît să urmeze cărările cu totul potrivnice. Cel mai obișnuit sfat al înțelepciunii omenești este de a aduna mulțime de bogății, de a crește prețul avuțiilor noastre, de a dobîndi altele noi: la acestea se

visează în toate odăile negustorești, acestea sînt în miezul tuturor discuțiilor, acesta este subiectul cel mai obișnuit al sfătuirilor. Există însă și altfel de oameni, un alt fel de înțelepți, care se cred mai simandicoși și care vă vor spune că bogățiile sînt străine firii, că e mai bine să te bucuri de dulceața vieții și să as-tîmperi prin plăceri amărăciunile-i fără șir. În sfîrșit, alții preiau spusele învinuitorilor prea zeloși ai bogățiilor și plăcerilor. Pentru noi, vor spune ei „cu mîna pe inimă“, nu căutăm nimic cu atîta grijă ca faima și respectul. Dacă veți pătrunde în cugetele lor, veți găsi că se cred singurii oameni de preț din lume: își macină mintea în veghi și frămîntări pentru a cîștiga încredere, pentru a fi ridicați în slăvi. Acestea sînt, după părerea mea, cele trei lucruri care mișcă toate treburile lumii, care înnoadă toate comploturile, care aprind toate patimile, care stîrnesc toată pripeala.

Ah! ce bine i s-a vădit iubitului nostru Francisc amăgirea acestor bunuri închipuite! El spune că bogățiile robesc inima, că slava o răpune, că plăcerile o înmoaie; mai spune că ar dori să-și pună bogățiile în sărăcie, plăcerile în suferințe și mărirea în smerenie. O ne-

știință! o, nebunie! o, Doamne, ce-are de gînd? O, cel mai smintit dintre oameni după înțelepciunea veacului, dar cel mai înțelept, cel mai cuminte, cel mai deștept după înțelepciunea lui Dumnezeu! Iată ce voi încerca să vă arăt în continuarea acestui cuvînt.

Cînd m-am hotărît să vă vorbesc astăzi despre cele trei izbinzi ale sfîntului Francisc, asupra bogățiilor lumii, asupra plăcerilor și asupra slavei, am crezut că le voi putea descrie una cîte una; văd însă acum că e un lucru cu neputință și că, începînd să vă vorbesc despre făgăduința minunată pe care a făcut-o sărăciei, sînt nevoit să vă spun că, prin această hotărîre, s-a pus cu mult deasupra slavei și a disprețului, a neplăcerilor și bucuriilor, și deasupra a tot ceea ce se numește bine și rău în lume: căci n-ai cunoaște defel firea sărăciei, dacă ai privi-o ca un rău despărțit de altele. Cît despre mine, creștini, eu cred că, atunci cînd s-a zămislit acest cuvînt, oamenii au vrut să numească nu un rău anume, ci adîncul tuturor răutăților și adunarea tuturor necazurilor vieții omenești. Și desigur aș fi gata să vă încredințez că un diavol rău a fost acela

care, dorind să facă sărăcia cu totul de nesuportat, a găsit un mijloc să lege de bogății tot ceea ce este mai de preț și mai îmbietor în această lume; chiar limba noastră de fiecare zi le numește printr-un singur nume „bunuri“, pentru că ele sînt mijlocul obișnuit pentru dobîndirea tuturor celorlalte. În așa fel încît putem să privim sărăcia, invers, ca răutate a răutății; pentru că, după ce bogățiile își vor fi tras de partea lor bucuria, izbînda, aplauzele, bunăvoința, sărăciei nu-i rămîne decît tristețea și deznădejdea, cea mai mare nevoie, și, lucruri și mai greu de suportat, disprețul și robia; iată ce-l face pe Înțelept să spună că sărăcia intră în casă ca un soldat înarmat: *pauperies quasi vir armatus*⁸. Stranie asemănare!

Mai trebuie să vă spun, creștini, cît e de îngrozitor un detașament de soldați într-o casă săracă? Să dea Domnul să aflați aceasta doar din gura mea! Însă, vai! satele noastre goale și orașelele noastre părăsite ne spun că această nenorocire, chiar ea, a risipit locuitorii și din primele și din cele din urmă. Gîndiți-vă, gîndiți-vă cît e de îngrozitoare sărăcia din această

⁸ Prov., VI, 11.

pricină; pentru că războiul, nenorocirea neamului omenesc, balaurul cel mai crud pe care iadul l-a zămislit vreodată pentru nimicirea oamenilor, nu are nimic mai îngrozitor decât această pustiire, această nevoie, această sărăcie pe care o atrage întotdeauna după sine. Dar nu e sărăcia destul de copleșită de mulțimea de suferințe, fără să-i mai punem în spate și sarcina rușinii și a groazei? Fierbințeala bolilor, suferința noastră poate cea mai mare, are măcar o parte bună, aceea că nu face rușine nimănui. În toate celelalte nenorociri, vedem că toți se bucură să-și povestească durerea și nenorocul; singură sărăcia este asemenea patimii prin aceea că ne face să roșim, ca și cum a fi sărac ar fi asemenea cu a fi desfrînat.

Într-adevăr, câți oameni se lipsesc de plăceri și chiar de lucruri necesare vieții, pentru a avea o sărăcie cinstită! Și pe câți alții îi vedem sărăcindu-se cu adevărat, încercînd să se țină în cinste prin cheltuieli care îi doboară! Și de unde vine, creștini, părerea oamenilor că cine spune sărac, spune gunoiul lumii? De aceea profetul David, descriind feluritele nenorociri ale săracilor, încheie prin acest cuvînt minunat, pe care-l îndreaptă către Dum-

nezeu: *Tibi derelictus est pauper*⁹. Stăpîne Doamne, „Ție Ți-l încredințăm pe sărac“; nu vedem oare la fel în lume? Cînd săracii ne cheamă să le ușurăm necazurile nu e oare adevărat că sprijinul cel mai obișnuit pe care li-l dăm este un „Dumnezeu să te ajute?“ Dumnezeu să-ți vină în ajutor! le spunem; dar să le dăm din partea noastră ceva de ajutor, este ultimul dintre gîndurile care ne trec prin minte. Aruncăm sarcina noastră asupra mîlei dumnezeiești, fără să vedem că prin chiar mîinile și prin slujirea noastră a hotărît Dumnezeu să-i miluiască, așa cum le-o urăm noi înșine; e adevărat că nimeni nu se chinuie pentru săraci! Toți se neliniștesc, toți se grăbesc să-i slujească pe cei mari; doar pentru Dumnezeu săracii nu sînt o sarcină prea grea. *Tibi derelictus est pauper!*

Astfel stînd lucrurile, precum viața însăși ne-o arată, cînd un om înstărit în lume, ca și sfîntul Francisc, ia hotărîrea să îmbrățișeze cele de jos ale sărăciei, nu trebuie oare ca el să aibă un suflet rănit de disprețul tuturor acestor bunuri închipuite care se bucură între

⁹ *Pas.*, IX, 35.

noi de o stimă atît de mare? Îl vedeți, creștini, pe Francisc, negustor bogat din Assisi, trimis de tatăl său la Roma pentru treburi ținînd de neguțătoria lui, îl vedeți vorbind în mijlocul drumului cu un sărac?

O, Doamne, ce legătură are negoțul cu felul ăsta de oameni? Ce tîrg vrea să facă Francisc cu acest biet om? Ah! ce negoț uimitor, ce schimb bogat și prețios! își dorește hainele acestui sărac și pentru ele i le dă pe-ale sale; iar apoi, fericit că a făcut un schimb atît de frumos, o îmbrăcămintă nouă pentru o alta ruptă toată, se bucură foarte, îmbrăcat ca un sărac, în vreme ce săracul cu greu se mai recunoaște într-o haină de orășean.

Isuse, Mîntuitorul meu, care spui că pe Tine Te îmbrăcăm atunci cînd acoperim goliciunea sărmanilor Tăi, aș putea oare să arăt cum se cuvine în ce măsură această faptă Ți-a fost plăcută? Istoria bisericească îmi amintește cum Sfîntului Martin, robul Tău, după ce dăruise jumătate din acoperămîntul său unui sărac care-i cerea să-l miluiască, i-ai apărut noaptea într-o vedenie, împodobit cu strălucire cu această jumătate de haină, lăudîndu-Te în fața sfinților Tăi îngeri cu darul pe care Martin,

doar catehumen, Ți l-a făcut. Îmi vei îngădui, Stăpîne, un cuvînt îndrăzneț, pe care aș vrea să-l spun în urma a ceea ce spui Tu însuți? Dacă e adevărat că ai spus că Ție îți dăruim atunci cînd miluim pe sărmanii Tăi, cît Te mulțumește atunci darul pe care Ți-l face Francisc! El se dezbracă din dragoste pentru Tine nu doar de acoperămîntul său: ar vrea să Te îmbrace întreg; Îți dăruiește toate hainele sale. Mai mult, știind din Evanghelia Ta că, pe pămînt, ai rămas cu bucurie sărac, și nemulțumit doar să Te îmbrace, Francisc Îți cere la rîndul lui să-l îmbraci în felul Tău și se acoperă cu o haină de sărac pentru a-Ți semăna desăvîrșit.

Îmbrăcat cu atîta minunată fală, cu atît mai strălucitoare cu cît era mai de jos, să-l urmăm, vă rog, iubiți frați, pe Francisc și vom vedea o faptă fără nici o îndoială uimitoare. Pleacă la Biserica închinată sfinților apostoli Petru și Pavel, cei doi săraci care au văzut împărați închinîndu-se pînă la pămînt în fața mormintelor lor; acolo, fără să se îngrijoreze că ar putea fi cu ușurință cunoscut, și știți cîte cunoștințe îți faci cu negoțul, se amestecă printre sărmani, pe care-i știe frați mult iu-

biți ai Mîntuitorului, și-și face ucenicia în această rodnică sărăcie la care-l cheamă Domnul; bea cu nesaț rușinea și disprețul care l-au bucurat atît; își întărește fruntea împotriva virtuții fără vlagă și temătoare a veacului, care nu suferă rușinările, deși sînt sfințite în chiar persoana Fiului lui Dumnezeu. Ah, ce început bun pentru mărturisirea nebuniei crucii și a sărăciei evanghelice!

Înainte însă de a trece și la alte fapte, e nevoie, credincioși, pentru a le cunoaște mai bine prețul, să încercăm să ieșim din amăgirea bogățiilor, în a căror dragoste smintită am fost crescuți; trebuie să vă arăt, prin judecăți de neînvins, mărirea sărăciei potrivit poruncilor Evangheliei; astfel vă va fi mai ușor să înțelegeți cît e de nedreaptă disprețuirea săracilor, așa cum v-am arătat înainte. Dar pentru a o face cu mai multă rodnicie, să lăsăm, să lăsăm, vă rog, retorilor acestui veac fala și mărirea stilului panegiric, lor, care nu se îngrijesc defel să fie înțeleși, ci doar să se vadă admirați. Iar noi, aici, în fața altarului Mîntuitorului Isus, să ne împodobim cuvintele cu simplitatea Evangheliei Sale și să ne hrănim sufletele cu adevăruri tari și de înțeles.

Vă spun deci, bogați ai lumii, că greșiți purtându-vă față de săraci cu un dispreț atît de jignitor; pentru că, să știți: dacă ne întoarcem la originea lucrurilor, vom găsi poate că ei ar avea, în aceeași măsură ca și voi, dreptul asupra bunurilor pe care le aveți în stăpînire. Natura, sau, ca să vorbim mai creștinește, Dumnezeu, Tatăl tuturor oamenilor, a dat încă de la început un drept egal tuturor copiilor săi asupra tuturor celor necesare pentru dăinuirea vieților lor. Nici unul dintre noi nu se poate lăuda că ar fi mai avantajat de natură decît ceilalți; însă nesățioasa dorință de a aduna n-a îngăduit ca această frățietate să dureze mult timp în lume. A trebuit să se ajungă la împărțire și la stăpînirea fiecăruia, pricini pentru toate certurile și toate procesele: de atunci s-au născut cuvintele „al meu“ și „al tău“, cuvinte atît de reci, cum spune vrednicul Sfîntul Ioan Chrisostomul, de atunci această mare deosebire a averilor, unii trăind în abundența tuturor lucrurilor, iar ceilalți zăcînd în cea din urmă sărăcie. Iată de ce mai mulți Părinți ai Bisericii, avînd în gînd și începutul lucrurilor și această dărnicie atotcuprinzătoare a naturii către toți oamenii, s-au

grăbit să încredințeze că a nu le da săracilor ceea ce ne prisosește înseamnă a-i lipsi de propriul lor bine.

Nu vreau să spun prin aceasta, fraților, că voi sînteți doar împărțitorii bogățiilor pe care le aveți; nu asta vă cer. Căci această dintîi împărțire a avuțiilor făcîndu-se prin învoiala tuturor neamurilor, și fiind pecetluită de către legea dumnezeiască, voi sînteți de drept stăpînitorii părții care v-a revenit. Dar să știți că, deși sînteți cu adevărat stăpînitori potrivit dreptății omenești, nu trebuie să vă considerați decît împărțitori în fața dreptății lui Dumnezeu, care vă va cere socoteală. Să nu credeți că El a părăsit grija săracilor: chiar dacă îi vedeți alungați din toate, păziți-vă să credeți că și-au pierdut cu totul dreptul acesta atît de firesc de a lua din grămada tuturor ceea ce le-ar fi de trebuință. Nu, nu, o bogăți ai acestui veac, nu doar pentru voi face Dumnezeu să răsară soarele, nici nu stropește pămîntul, nici nu hrănește în sînul lui o așa mare mulțime de semințe: ca și voi, săracii își au din toate partea lor. Mărturisesc că Dumnezeu nu le-a dat nici un fel de pămînt în stăpînire, dar le ține viața prin bunurile pe care voi le stă-

pîniți, cîtă vreme sînteți bogați. Și nu pentru că n-ar fi avut vreun mijloc de a-i hrăni în alt fel, El, sub stăpînirea căruia viețuitoarele, chiar cele mai rele, nu sînt lipsite de nimic din cele necesare vieții lor; și nici pentru că mîna Sa n-ar mai fi largă, nici pentru că bogățiile Sale s-ar fi sfîrșit, ci pentru că a dorit ca voi să aveți cinstea de a păstra viața celor asemenea vouă. Ce slavă într-adevăr, creștini, dacă vom putea s-o înțelegem cum se cuvine! Prin urmare, nu doar că nu trebuie să-i disprețuiți pe sărmani, ci chiar trebuie să-i respectați, privindu-i ca pe oameni pe care Dumnezeu îi îndreaptă către voi și vi-i încredințează.

Disprețuiți-i, purtați-vă rușinos cu ei cît veți dori, ei trebuie totuși să trăiască pe cheltuiala voastră, dacă nu vreți să stîrniți furia Aceluia care, alături de aceste nume atît de înalte precum Cel Veșnic și Dumnezeul Oștirilor, Se slăvește spunîndu-Și Tată al celor sărmani. Cînd ziceți „Doamne-ajută!“, spune Domnul, jurați pe Mine-Însumi. Cerul și pămîntul și toate care sînt în ele sînt ale Mele, iar voi trebuie să-Mi dați zeciuiala din toate cîte le aveți. Eu n-am însă ce face cu jertfele și bo-

gățiile voastre: eu sînt Dumnezeuul vostru și n-am nevoie de avuțiile voastre. N-am altă suferință decît nevoia celor săraci, pe care-i mărturisesc copii ai Mei; vă poruncesc, așadar, să le plătiți lor zeciuiala ce Mi-o datorați. Vedeți, fraților, cum pe acești săraci atît de disprețuiți îi numește Dumnezeu trezoreri ai Săi și dorește să punem în mîinile lor tot aurul care ar trebui să intre în cuferele Sale. Dumnezeu nu le dă pe pămînt nici un drept pe care să-l poată preinde în numele unei dreptăți omenești, dar le dă voie să pună asupra celor îmbogățiți o zeciuială liberă, pe care s-o plătească nu din teamă, ci din bunătatea inimii. Iar dacă cei sărmani sînt respinși dacă sînt alungați, El nu vrea ca ei să se plîngă în fața unor judecători muritori; El Însuși va lua aminte din înaltul cerului la strigătele lor, iar pentru că ceea ce este datorat săracilor e aurul Său, El a lăsat dreptatea în seama judecății Sale. Eu îi voi răzbuna, spune Domnul: voi face milă celui milos și voi fi fără cruțare cu cel necruțător.

Minunată este slăvirea celor săraci! harul, milostivirea, iertarea sînt în mîinile lor; și încă mai sînt oameni atît de smintiți pentru a-i disprețui; nu acestea însă îl ating pe Francisc

cel mai adînc. Acest copilaș din Bethleem, căci astfel îl numește pe Mîntuitor, acest Isus care „bogat fiind, pentru noi a sărăcit, ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogățim”¹⁰, cum spune sfîntul apostol Pavel, acest Împărat sărac ce, venind în lume, nu găsește altă haină mai potrivită cu mărirea Sa decît cea a sărăciei, acestea sînt cele care ating sufletul lui Francisc. Scumpa mea sărăcie, spunea el, oricît de umilă ai fi după judecata oamenilor, nu pot să nu te îndrăgesc după ce Stăpînul meu te-a îmbrățișat. Și avea cu siguranță dreptate, creștini. Dacă un rege se însoțește cu o fată umilă, ea devine regină; se mai aud murmure cîtăva vreme, dar pînă la urmă este primită, pentru că e cinstită prin căsătoria cu prințul. Cinstea sa se răspîndește asupra casei sale, rudele sale sînt aduse în dregătorii din cele mai alese, iar copiii săi vor fi moștenitori ai împărăției. Astfel, după ce Fiul lui Dumnezeu s-a însoțit cu sărăcia, deși unii se opun și murmură, ea a devenit cinstită și slăvită prin acest legămînt. De atunci, săracii sînt apropiații Domnului și conducători ai acestei împărății duhovnicești

¹⁰ II Cor., VIII, 9.

pe care El a venit să o aducă pe pămînt. Isus, în minunata cuvîntare rostită în fața unei mulțimi nenumărate pe acel tainic munte, neostenindu-Se să vorbească celor bogați decît, poate, pentru a le fulgera trufia, își îndreaptă cuvîntul către cei săraci, bunii Săi prieteni, și le spune cu minunata blîndețe a inimii Sale: „Fericiti voi, cei săraci, că a voastră este împărăția lui Dumnezeu“. *Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei!*¹¹

Fericit deci, de mii și mii de ori, sărmanul Francisc, cel mai arzător, cel mai răpit și, de îndrăznesc să vorbesc astfel, cel mai deznădăjduit iubitor al sărăciei din cîți au existat în Biserică. Cu cîtă asupra de măsură a iubit-o! Cît de frumos, cît de darnic, cît de vrednic de a rămîne în amintirea veșnică a urmașilor a fost răspunsul pe care i l-a dat tatălui său atunci cînd acesta, în fața episcopului din Assisi, îl îndemna să renunțe la bunurile sale. Tatăl îl acuza că era cel mai nepotolit risipitor din cîți existau în țară. N-ar putea, spunea, el, să alunge nici un sărac, nu poate răbda să fie în oraș familii nevoiașе. Îmi vinde toată marfa

¹¹ Lc., VI, 20.

și le dăruiește banii. Și într-adevăr, creștini, cine l-ar fi văzut pe Francisc cum cheltuia, ar fi spus că și-a ipotecat bunurile săracilor locului și că milostivirea pe care le-o făcea era, nu o binefacere, ci plata unei datorii. Și pentru că bogăția sa nu ajungea pentru a plăti aceste nesfârșite datorii ale unei bunătății fără sfârșit, tatăl său spunea că era nevoit să-i ia toată avuția; cu atât mai mult, zicea el, cu cât era de neîndreptat, și că nu se vedea nici o nădejde că s-ar face un mai bun gospodar.

Ce va răspunde Francisc unor învinuiri atât de grave, făcute cu toată puterea autorității părintești? O, Doamne Sfinte, ce răspunsuri minunate înveți robilor tăi care se lasă în seama Duhului Tău Sfânt! Iată, spune Francisc, mînat de un îndemn ceresc, iată, tată, îți dăruiesc încă mai mult decît dorești. Și, în chiar clipa aceea, aruncîndu-și hainele la picioare, urmează: Pînă acum te-am numit tată, dar de-acum, pentru că nu voi mai aștepta nimic de la tine, voi rosti cu mai multă îndrăzneală și cu o încredere mai deplină „Tatăl nostru care ești în ceruri“. Ce har al rostirii, ce judecăți minunate ar putea ajunge înălțimea acestui cuvînt? O, minunată sărăcire a acestui ne-

gustor! Ce om, nu atît neputincios pentru bogăție, cît fălos să nu aibă defel, fălos să fie scris în cartea săracilor Evangheliei și să trăiască de-acum înainte pe cheltuiala proniei dumnezeiești! A întîlnit, în sfîrșit, sărăcia mult dorită și în care și-a pus bogăția: cu cît i se ia mai mult, cu atît se îmbogățește. Ce bine că a fost dezbrăcat de toate averile sale; pentru că ele ar fi putut să-i răpească ceea ce el ținea drept cel mai frumos dintre toate bunurile sale, și anume puterea de a le risipi fără măsură celor săraci! A găsit astfel un Tată care nu-l va împiedica să dăruiască, nici ceea ce va cîștiga prin lucrul mîinilor sale, nici ceea ce va putea aduna prin milostivirea credincioșilor. Ce fericit că nu are nimic în această lume, chiar hainele primindu-le din milă! Ce fericit că nu are nimic altceva decît pe Dumnezeu, că nu așteaptă nimic decît de la El, că nu primește nimic decît din dragoste pentru El! Prin mila dumnezeiască nu mai are altceva de făcut decît să-L slujească pe Dumnezeu: hrana sa întregă este să facă voia Lui. Ce departe e starea lui de cea a bogaților, veți vedea în continuare.

Cînd vă privesc, o bogați ai lumii, îmi păreți tare săraci pe lîngă Francisc. N-ați putea avea atîtea bogății încît patimile voastre smințite să nu cheltuie încă mai multe. Vă trebuie bogății pentru nevoi, pentru trufie, pentru strălucire, pentru plăceri, pentru slavă, pentru arătare, pentru mii de deșertăciuni. Pentru Francisc însă, nici o haină n-ar putea fi prea murdară, nici o mîncare prea săracă pentru a nu se mulțumi cu desăvîrșire, chiar de-ar fi aproape să moară de foame, dacă asta ar fi dorința Tatălui din cer. Petrece, cînd în codrul umbros, cînd pe înălțimea unui munte, admirînd lucrurile Domnului, chemînd toată făptura să-L laude și să-L binecuvînteze, împrumutîndu-le pentru aceasta mintea și glasul său, petrecînd zilele și nopțile rostind, gîndind, gustînd acest pios cuvînt: „Tatăl nostru care ești în ceruri“ și celălalt: „Dumnezeul meu și toate ale mele“, pe care îl avea fără încetare pe buze: *Deus meus et omnia*. Aleargă prin toate orașele, prin toate tîrgurile, prin toate cătunele; ridică, înalt, stindardul sărăciei; începe să facă un altfel de negoț, tîrgul cel mai minunat și mai bogat din cîte se pot ști. O, spunea el, voi care voiți să dobîndiți acest nestemat fără sea-

măn al Evangheliei, haideți să ne unim pentru a târgui în cer: vindeți-vă toate bunurile, dăruiți totul săracilor; veniți cu mine, slobozi de toate grijile lumești și-L vom lăuda și-L vom sluji pe Dumnezeu în smerenie și în sărăcie.

O, sfântă tovărășie care începi să te aduni la îndemnul lui Francisc, să dea Domnul ca, întinzându-te în toate părțile, să insuflă tuturor oamenilor lumii un darnic dispreț al bogățiilor și să îndemni toate neamurile la lucrarea pocăinței! Dar ce-aveți de gînd să faceți cu aceste haine cu o croială atît de ciudată vara și nepotrivite, iarna, cu mușcătura frigului? Pentru ce nu aveți mai multă îngăduință pentru nevoile și slăbiciunile trupului? Creștini, Francisc cel sărac, care le-a dat sfatul, nu înțelege cuvintele, urmează o altă învățătură, mai bărbătească și mai înaltă. Își amintește de frunzele de smochin care au acoperit, în rai, goliciunea primilor noștri părinți îndată ce neascultarea le-o dezvăluise. Se gîndește că omul a fost gol atîta vreme cît a fost nevino-vat și, în consecință, că nu nevoia, ci păcatul și rușinea au făcut primele haine. Și că, dacă păcatul a îmbrăcat firea căzută, crede că ar fi

cuviiincios ca pocăința s-o îmbrace după ce va fi fiind restaurată.

Dar de ce te ostenești în atâtea posturi, de ce te sfîrșești în atîta veghere, de ce te arunci în zăpadă, de ce vād aceste lanțuri nedeslipite de trupul tău, încît ai crede că alcătuiesc o altă piele crescută deasupra celei dintîi? Răspunde, Francisc, răspunde: gîndurile tale sînt atît de creștinești, încît aș crede că le scad din dărnicie, dacă nu te-aș lăsa pe tine însuși să le rostești. Cine ești, cel care mă întrebi acestea, va spune el? Nu știi oare că numele de creștin înseamnă om suferind? Nu-ți amintești de acești vrednici atleți, Pavel și Barnaba, care umblau să întărească și să mîngîie Bisericele? Și ce le spuneau pentru a le mîngîia? „Că prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu”¹², *Quia per multas angustias et tribulationes oportet pervenire ad regnum Dei*. Să știți, creștini, va urma el, și să mă iertați dacă astăzi am să-l las să vorbească atît de des pe acest minunat părinte, să știți deci că noi, creștinii, „avem un trup și un suflet care trebuie supuse la tot felul de suferințe”,

¹² Act., XIV, 21.

*ipsam animam ipsumque corpus expositum omnibus ad injuriam gerimus.*¹³ Și astfel, pentru a urma porunca apostolului, pentru a nu alerga în deșert „mă chinui să-mi stăpînesc trupul și să leg pofta acelor plăceri care, prin moliciunea lor, slăbesc și fac femeiască vîrteba bărbătească a credinței”. *Discutiendae sunt deliciae, quarum mollitia et flexu fidei virtus effeminari potest*¹⁴. „Ce plăcere mai mare pentru un creștin decît scîrba de plăceri”, *Quae major voluptas, quam fastidium ipsius voluptatis*¹⁵. „Nu putem oare trăi fără plăceri, noi care trebuie să murim cu plăcere?” *Non possumus vivere sine voluptate, qui mori cum voluptate debemus*¹⁶? Acestea sînt cuvintele lui Tertullian, pe care le va împrumuta cu plăcere judecăților lui Francisc, într-atît sînt de apropiate de cea dintîi tărie și hotărîre a obiceiurilor creștine.

Severă dar evanghelică învățătură, grele dar neîndoioase adevăruri, care faceți să ni se

¹³ Tertullian, *De patient.*, n. 8.

¹⁴ Tertullian, *De cultu femin.*, n. 13.

¹⁵ Id., *De spect.*, n. 29.

¹⁶ Ibid., n. 28.

cutremure simțirile, care păreți atît de nebu-
ne înțelepciunii noastre oarbe, voi l-ați făcut
pe neasemănatul Francisc, din fericire, atît
de smintit, voi ați aprins în el setea puternică
de jertfă, datorită vouă caută el în toate păr-
țile vreun credincios care să-i vrea viața. Și
e cu siguranță adevărat, chiar dacă toate sim-
țirile noastre se împotrivesc, că un creștin
rănit de dragostea Mîntuitorului nostru nu are
dorință mai mare decît să-și dea viața pentru
El. Acesta este poate singurul lucru care ne
înalță deasupra de îngerii. Ei pot să țină tovă-
rășie slavei Domnului nostru, dar nu pot să-i
fie tovarăși de moarte. Aceste preafericite
minți se pot înfățișa înaintea lui Dumnezeu ca
învînse de veșnica bunătate, dar firea lor ne-
pătimitoare le împiedică să-și arate dragostea
în suferințe și încă să primească slava, atît de
dragă celui care iubește, de a iubi pînă la
moarte, sau chiar de a muri din dragoste. Noi,
dimpotrivă, ne bucurăm de acest fericit avan-
taj: căci din cele două feluri de viețuire pe
care a vrut Dumnezeu să ni le dea, prima, ne-
muritoare și fără stricăciune, va face ca dra-
gostea noastră să dăinuie veșnic în ceruri; iar
cea de-a doua, trecătoare, putem să i-o jertfim

pentru a arăta această iubire pe pămînt. Iată, cum vă spuneam înainte, tot ceea ce poate fi mai drag unui suflet străpuns de săgețile dragostei dumnezeiești.

Nu știți, creștini, că Mîntuitorul Isus Cristos, în vremea vieții sale, n-a avut alt gînd mai drag decît acela al morții din dragoste pentru voi? Și de unde era această dulceață de nespus pe care o simțea privind durerile atît de grele și de străine? Pentru că ne iubea cu o bunătate nesfîrșită, pe care nu ne-am putea-o închipui, cît de puțin. De aceea arde de nerăbdare să vadă strălucind peste lume acest Paște de neuitat¹⁷, pe care-l va sfinți cu moartea sa. Suspină fără încetare după botezul de sînge¹⁸ și după ultimul ceas, pe care-l numește al Său¹⁹, fiindcă e ceasul în care dragostea Sa trebuie să biruiască. Atunci cînd Ioan Botezătorul, înaintemergătorul Său, vede Sfîntul Duh odihnindu-Se deasupra capului Său²⁰, cînd cerurile se deschid și cînd Tatăl

¹⁷ *Lc.*, XXII, 15.

¹⁸ *Ibid.*, XII, 50.

¹⁹ *Ioan*, XIII, 1.

²⁰ *Mt.*, III, 16, 17.

Îl numește Fiu al Său, nu este încă, iubiți creștini, ceasul Său. Ceasul Său, după felul obișnuit de a vorbi și după cuvintele Evangheliei, este acela în care, purtînd păcatele noastre pe lemnul crucii, se jertfește pentru noi din dragoste.

Dacă Făcătorul se bucură cu atîta desăvîrșire să moară pentru făptura Sa, ce mulțumire trebuie să simtă creatura să moară pentru Făcătorul său! Spre aceasta se simte răpit în mod minunat un suflet credincios, privindu-L pe Mîntuitorul nostru răstignit. Acest sînge prețios, care se scurge în toate părțile din venele sale sfișiate cu cruzime, se schimbă pentru el într-un rîu de flacără și-l face să se aprindă de dorința arzătoare de a se jertfi pentru El. Și am putea oare să-L vedem pe Cel dintîi dintre noi vărsîndu-și cu atîta bucurie sîngele pentru mîntuirea noastră, fără ca sîngele nostru să se aprindă în noi din pricina acestei priveliști. Ah! fie ca sîngele lui Isus Cristos, pătruns în venele noastre prin puterea tainelor Sale, să miște sîngele martirilor cu o dumnezeiască și sfîntă căldură, să-l facă să țîșnească de aici pînă la tronul lui Dumnezeu, atunci cînd o sabie necredincioasă

Îl răspîndește pentru credință! Priviți acești preafericiți oșteni ai Mîntuitorului, cu cîtă stăpînire merg către osîndă. O bucurie sfîntă și dumnezeiască izbucnește în ochii și pe fața lor, printr-o hotărîre mai mult decît omească, spre uimirea tuturor privitorilor. E pentru că ei au în minte sîngele lui Cristos, care se revarsă asupra sufletelor lor într-un val minunat.

Nu mai sînt uimit, deci, dacă Francisc își dorește cu atîta ardoare jertfa, el ai cărui ochi nu l-au părăsit nicicînd pe Mîntuitorul spînzurat pe cruce, el, care a adunat fără încetare, din rănile Sale vrednice de închinare, apa cerească a dragostei de Dumnezeu, țîșnind pentru viața de veci. Aprins de această dumnezeiască licoare, aleargă spre jertfă ca un smintit: nici fluviile, nici rîurile, nici întinderile nesfîrșite ale mărilor nu-i pot stăvili dorința. Pleacă în Asia, în Africa, peste tot unde crede că e mai aprinsă dușmănia numelui lui Cristos. Predică cu mîndrie slava Evangheliei lui Cristos acestor popoare și dezvăluie minciuna lui Mahomed, profetul lor mincinos. Cum, aceste învinuiri atît de aprinse, nu-i întorc pe barbari împotriva lui Fran-

cisc? Dimpotrivă, sînt uimiți de zelul său neodihnit, de tăria sa de neînvins, de minunatul dispreț pentru toate cele lumești; îl slăvesc în mii de chipuri. Francisc, scîrbit de cinstea dușmanilor Domnului său, reîncepe învinuirile împotriva credinței lor monstruoase, dar, străină și minunată nesimțire! necredincioșii nu-l cinstesc mai puțin. Iar curajosul atlet al lui Cristos, văzînd că nu e vrednic a dobîndi moartea, îi spune tovarășului său: „Să plecăm de aici, frate, să fugim, să fugim departe de acești barbari prea îngăduitori pentru noi, pentru că nu putem să-i obligăm, nici să se închine Domnului nostru, nici să ne chinuie pe noi, robii Lui. O Doamne! cînd ne vom învrednici oare de izbînda jertfei, dacă sîntem slăviți chiar și printre popoarele cele mai necredincioase? Fiindcă Dumnezeu nu ne crede vrednici de harul jertfei și nici de împărtășirea slăvitei sale rușinari, să plecăm frate, să ne încheiem viața în jertfa pocăinței; sau să căutăm vreun loc pe pămînt unde să putem sorbi cu nesaț rușinea crucii“.

Aici ar fi bine să vă închipuiți, creștini, ultima trăsătură de nebunie a înțeleptului și

minunatului Francisc. Cît veți fi de răpiți vă-zîndu-l slăvindu-se cu disprețuirea slavei! Cu cîte laude veți însoți curata copilărie a simplității sale fără pată; și smerenia sa atît de adîncă, prin care se considera cel dintîi dintre păcătoși; și încrederea sa neostenită, care-l făcea să-și sprijine întreaga speranță pe răsplata Fiului lui Dumnezeu; și frica atît de smerită cu care și-a arătat dumnezeieștile semne ale patimii Mîntuitorului și pe care Isus răstignit, în mila-i negrăită, le-a înscris în trupul său! Dar, cît veți fi de uimiți cînd vă voi spune că Francisc, Francisc, acest om uimitor, trăind mai mult îngerește decît ome-nește, a fugit de preoție, gîndind că ar fi o slavă prea grea pentru umerii săi? Vai! noi, deși nedesăvîrșiți, fugim spre ea adesea fără a fi chemați, cu o îndrăzneală, cu o grabă care face să se cutremure credința. Viteji ce nu pricepem înălțimea tainelor lui Dumnezeu și curăția pe care o cer de la aceia care doresc să le fie slujitori. Dimpotrivă, Francisc, acest înger pămîntesc, după atîtea fapte vitejești și după o atît de lungă lucrare a virtuții desă-vîrșite, deși tot cinul preoțesc îi întinde brațele ca unui om care trebuie să le fie unul

dintre cei mai de seamă luminători, tremură și se îngrozește doar la numele de preot și nu îndrăznește, în ciuda unei chemări îndreptățite, să privească decît de departe această slavă atît de înfricoșată! Dacă aș începe să vă povestesc aceste minuni, aș face o nouă cuvîntare. Dar pentru că, în Biserică, facem panegiricele sfinților, mai puțin pentru a le slăvi virtuțile, care sînt deja încununate, cît pentru a ne face următorii lor, ar fi mai folositor să scurtăm puțin din laudele sfîntului Francisc, ca să ne păstrăm timp pentru a trage vreo învățătură din viața sa.

Ce vom alege, creștini, dintre faptele sfîntului Francisc, pentru învățătura noastră? Ar fi poate o faptă prea îndrăzneată să căutăm cu curiozitate virtutea cea dintîi: se cuvine ca Cel care le dăruiește să le și cîntărească. Ca fiecare să ia deci pentru sine ceea ce simte în inima sa că-i va fi cel mai de folos, iar eu, pentru întărirea Bisericii, am să vă pun înaintea ceea ce mi se pare cel mai de folos pentru mîntuirea tuturor, și nu știu ce simțire îmi spune că aceasta trebuie să fie disprețul bogățiilor, de care e vădit că sîntem prea legați. Apostolul vorbindu-i lui Timotei, îi învață prin

el pe toți cei care predică despre cum trebuie să-i îndemne pe bogați: „Celor bogați în veacul de acum poruncește-le să nu se semețească, nici să-și pună nădejdea în bogăția cea nestatornică“, *Divitibus huius saeculi praecipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum*²¹. Iată ce spune sfântul Apostol Pavel, arătînd fără mijlocire cele două mari boli ale bogaților: cea dintîi este robia față de bogății, iar cea din urmă slava în care se țin pe ei înșiși, pentru că văd că bogățiile îi fac să aibă vază în lume.

Or, fraților, chiar dacă aș vorbi doar ca un filozof, nu mi-ar lipsi îndreptățirea pentru a vă face să vedeți că e o nebunie fără margini să faci atîta caz de aceste bunuri care ne pot fi răpîte printr-o mulțime nenumărată de nenorociri și de care moartea ne va dezbrăca fără întoarcere, după ce ne vom fi chinuit să le scăpăm de celelalte piedici pe care le va fi ridicat întîmplarea. Iar dacă filozofia a cunoscut atît de bine deșertăciunea bogățiilor, cu cît mai mult trebuie să le disprețuim noi, creștinii, noi care sprijinim acest dispreț, nu pe

²¹ I *Tim.*, VI, 17.

judecăți omenеști, ci pe adevărurile pecetluite și întărite cu sînge de Fiul lui Dumnezeu cel veșnic. Iar dacă e adevărat că moștenirea cerească, pe care Dumnezeu ne-a pregătit-o prin singurul Său Fiu, este singura țintă a nădejzii noastre, trebuie prin urmare să iubim doar cele ce ne îndreaptă spre ea, și să urîm, în schimb, tot ceea ce se împotrivește unei așa de mari fericiri. Dintre toate împiedicările pe care diavolul le pune mîntuirii noastre nu este nici una mai mare și mai de temut decît bogățiile. De ce? Nu voi da nici un motiv, mă voi mulțumi doar să amintesc un cuvînt al Mîntuitorului nostru, mai puternic decît toate motivele; el apare în trei Evanghelii, dar în cea a lui Marcu cu cea mai mare putere.

„Fiilor“, le spune învățătorul, după ce i-a privit îndelung pentru a-i face să priceapă că ceea ce le va spune era de-o mare importanță, „fiilor, cît de greu vor intra cei bogați în împărăția lui Dumnezeu! Mai lesne este cămilei să treacă prin urechile acului.“²² Să nu vă mirați de acest fel de a vorbi, care ni se pare neobișnuit. Era o vorbă printre iudei prin

²² Mc., X, 24.

care numeau în mod obișnuit lucrurile cu neputință; ca și cum am spune noi. „Mai repede s-ar prăbuși cerul“ sau altă vorbă asemănătoare. Dar nu trebuie să ne oprim aici: uitați-vă, uitați-vă doar pe ce treaptă a pus Domnul mîntuirea bogaților. Îmi veți spune poate că e o exagerare și vă veți mîngîia fără îndoială cu gîndul acesta. Eu însă vă spun că trebuie să ne ținem de litera acestui cuvînt. Nădăjduiesc să v-o dovedesc prin cele ce urmează în Evanghelie. Plecați-vă urechea, vorbește Mîntuitorul: să auzim cuvîntul Său, care e viață veșnică.

Cînd un om vorbește cu lipsă de măsură, aceasta se vedește de obicei din faptele sale, din ținuta sa, și mai ales din simțirea pe care cuvintele sale o zămislesc în mintea ascultătorilor. De pildă, dacă s-ar întîmpla să vorbesc astfel, veți ști cu mult mai bine și veți fi judecători mai buni decît cei care nu m-au auzit; nimic mai sigur decît acest adevăr. Or, cine sînt cei care L-au ascultat pe Mîntuitor? Sînt preafericiții apostoli. Și ce impresie au avut despre cuvîntul Său? au crezut oare că această judecată a fost rostită cu lipsă de măsură? Judecați voi înșivă după uimirea și după

răspunsul lor. La aceste cuvinte ale Mîntuitorului, spune evanghelistul, au rămas cu totul încremeniți, uimiți fără îndoială de puterea neobișnuită cu care Învățătorul le pune în față această judecată. Gîndind apoi în ei înșiși la iubirea fără noimă a bogățiilor care domnește peste tot, se întreabă unii pe alții: „Și cine poate să se mîntuiască?“, *Et quis potest salvus fieri?*²³. A, cît e de vădit, în cuvintele lor, că s-au ținut de litera acestui cuvînt al Fiului lui Dumnezeu! căci e sigur că o exagerare nu i-ar fi mișcat într-atît. Dar Iisus nu se oprește aici: dimpotrivă, văzîndu-i uimiți, departe de a-i scoate din uimire, îi întărește încă mai mult în ea. Voi spuneți, iubitorilor, că, dacă lucrurile stau astfel, mîntuirea e cu neputință: e cu neputință la oameni, dar nu la Dumnezeu, căci la Dumnezeu toate sînt cu putință.

Ce vă voi spune acum, creștini? S-ar putea crede că Fiul lui Dumnezeu a lăsat cu mult din tăria dintîi, dar nu s-ar pricepe cu siguranță puterea acestor cuvinte; să le luminăm cu alte pilde. Văd în Scripturi că acest fel de a vorbi nu apare decît în fața unei piedici de

²³ Mc., X, 26.

neînvins. Într-adevăr, atunci cînd toate judecățile omenești se prăbușesc, pare cu totul de trebuință să chemi, ca pe cel din urmă sprijin, atotputernicia dumnezeiască. Este ceea ce face îngerul în fața Sfintei Fecioare, cînd, dorind s-o facă a înțelege că ar putea naște rămînînd fecioară, îi aduce pilda unei femei sterpe care a zămislit; pentru că, urmează el, în fața lui Dumnezeu nimic nu e cu neputință. Apropiati aceste pilde. O fecioară poate zămisli, o femeie stearpă poate naște, un bogat poate fi mîntuit, sînt trei minuni despre care Sfintele Scripturi nu ne dau altă tălmăcire decît aceea că Dumnezeu e atotputernic. E adevărat deci, o, bogat al acestei lumi, că mîntuirea ta nu e o lucrare oarecare, că ar fi deci cu neputință dacă Dumnezeu n-ar fi atotputernic și că, deci, această piedică întrece de departe judecățile noastre, pentru că trebuie o putere neșfîrșită pentru a o trece.

Și să nu-mi spuneți că acest cuvînt nu vă privește deloc, pentru că nu sînteți, poate, bogați. Dacă nu sînteți bogați, măcar tînjiți să ajungeți, iar aceste blesteme ale bogățiilor stau să cadă nu atît asupra celor bogați cît asupra celor care vor să fie. Despre aceia spune apos-

tolul²⁴ că sînt prinși în cursa diavolului și în multe pofte rele care îl cufundă pe om în pierzare. Fiul lui Dumnezeu, în pilda pe care am citit-o mai înainte, vorbește nu doar despre săraci, ci și despre cei ce „se încred în bogății”, *confidentes in pecuniis*. Or, fiindcă dorința și încredințarea sînt de nedeslipit, e cu neputință să poțesteți bogățiile fără să te încrezi în ele.

Să vă povestesc oare toate relele pe care această blestemată poftă de bogății le-a adus oamenilor? Înșelăciunile, hoțiile, cămătăriile, nedreptățile, jugurile, dușmăniile, trădările, ticăloșiile, toate au fost aduse pe pămînt de pofta de avuții. Din această pricină, apostolul are dreptate cînd spune că „iubirea de argint este rădăcina tuturor relexor”, *Radix omnium malorum est cupiditas*²⁵.

De ce avarul, punîndu-și bucuria și nădejdea într-o recoltă proastă și în foamea tuturor, își pregătește și-și mărește grîinarele, pentru ca să le facă să înghită tot avutul săracului, care va da și pielea de pe el ca să cumpere cînd îi va fi ajuns cuțitul la os? De ce

²⁴ I *Tim.*, VI, 9.

²⁵ *Ibid.*, 10.

negustorul înșelător spune mai multe minciuni, mai multe jurăminte calpe decât marfa pe care o vinde? De ce truditul nerăbdător blestemă atât de des și lucrul său și pronia dumnezeiască? De ce oșteanul nemilos jefuiește cu atîta cruzime? De ce judecătorul corupt își vinde și-si dă sufletul Satanei? Nu din pricina poftii de avuții?

Cei avuți să vegheze cu grijă la sufletele lor, pentru că bogățiile au lanțuri nevăzute de care inimile noastre nu se pot desface. Unde este comoara noastră, acolo este și inima noastră, iar o inimă care iubește altceva decât pe Dumnezeu nu mai poate fi în stare să-l iubească pe Dumnezeu. „O, dacă l-am iubi pe Dumnezeu cum se cuvine, spune minunatul Augustin, n-am mai iubi banii“, *O si deum digne amemus, nummos omnino non amabimus*²⁶. Prin urmare, dacă iubim averea e cu neputință să-L iubim pe Dumnezeu.

Trageți acum această concluzie: oamenii care au multe bogății, este aproape cu neputință să nu le iubească. Iar dacă ar vrea să

²⁶ In Ioan., Tract., XL, n. 10, t. III, part. II, col. 569.

nege, e prea vădit că ar face-o pentru teama pe care o au de a nu le pierde. Cine iubește atît de tare avuțiile, nu se poate să-L iubească pe Dumnezeu, iar cine nu-L iubește pe Dumnezeu e cu neputință să fie mîntuit. O, Doamne, „Cît de greu vor intra cei bogați în împărăția lui Dumnezeu“, *Quam difficile qui pecunias possident, possunt pervenire ad regnum Dei.*

Dacă bogățiile sînt deci atît de rele, luați aminte, fraților, la ce trebuie să faceți cu ele. Dumnezeu vi le-a dăruit nu ca să le încuiați în sipete, nici ca să faceți cheltuieli fără rost, ca să nu spun dăunătoare. Ele vă sînt date ca să-L mîngîiați pe Isus Cristos care suferă în atîția săraci, ele vă sînt date pentru răscumpărarea nedreptăților voastre și pentru a strînge avuții veșnice. Aruncați-vă ochii asupra atîtor familii sărmene care nu îndrăznesc să vă arate mizeria lor, asupra fecioarelor lui Isus pe care le vedem aproape prăbușindu-se în mănăstiri din pricina lipsei, asupra atîtor călugări sau preoți care sub un chip vesel ascund adesea o mare nevoie. Puțin curaj, fraților, nevoiți-vă puțin pentru dragostea lui Dîm-

nezeu. Priviți, din rodnicia acestui an, cu cîtă dărnicie și-a deschis mîinile asupra noastră: să le deschidem și noi pe-ale noastre asupra lipsurilor fraților noștri. Nimeni să nu fugă! Nu pomeniți puținătatea bunurilor voastre, Isus va socoti pînă la cel din urmă dar făcut cu o inimă plină de milă; chiar un pahar cu apă, dăruit în acest duh, vă poate aduce viața veșnică.

Astfel avuțiile, care sînt în mod obișnuit o otravă, se vor schimba pentru voi în leac mîntuitor. Nu doar că nu vă veți pierde bogățiile împărțindu-le, dar le veți stăpîni cu atît mai sigur cu cît le veți fi dăruit mai cu sfințenie. Săracii vi le vor înapoia înzestrate cu o fire mai înaltă, pentru că și-o schimbă în mîinile lor. În mîinile voastre ele sînt trecătoare, îndată ce trec în mîinile lor devin nestricăcioase. Săracii sînt mai puternici decît regii. Aceștia, prin hotărîrile lor, pun un anume preț banilor, dar săracii le ridică prețul nemăsurat îndată ce le pecetluiesc cu chipul lor. Faceți-vă, așadar, averi nepieritoare; adunați pentru veacul ce vine o avere nesecată; adăpostiți-vă bogățiile în cer împotriva războaielor, a jafuri-

lor, a tuturor felurilor de nenorociri; lăsați-le în mâinile lui Dumnezeu. Prin milostenie, faceți-vă prieteni buni pe pământ, pentru că ei vă vor întâmpina, după moarte, în cămara unde Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, singurul Dumnezeu, veșnic și viu, este slăvit în vecii vecilor. Amin.

PANEGIRICUL SFİNTEI TEREZA DIN AVILA

(rostit în fața Reginei Mamă în 1659)

TREI FAPTE DE IUBIRE: SPERANȚA,
DORINȚA ARZĂTOARE, SUFERINȚELE,
PRIN CARE SFÎNTA TEREZA,
APRINSĂ DE DRAGOSTEA
DE DUMNEZEUL SĂU, SE STRĂDUIEȘTE
SĂ SE UNEASCĂ CU EL,
RUPÎNDU-ȘI TOATE LEGĂTURILE
LUMEȘTI.

Nostra autem conversatio in coelis est.

Filip, III, 20.

Dumnezeu are atîta iubire pentru oameni și firea Lui este atît de îngăduitoare și dărnica încît se poate spune că suferă, într-un fel, atunci cînd își reține binefacerile, împiedicîndu-le să se reverse din belșug asupra noas-

tră — lucru pe care îl puteți ușor înțelege și din textul incomparabilului învățător al păgînilor citat mai sus. Căci deși voia Tatălui va fi fost aceea de-a nu-și primi credincioșii în Templul Său etern decît după ce ei își vor fi încheiat viața pămîntească, totuși se pare că El se căiește pentru faptul de a-i fi condamnat la o așteptare așa de lungă: Pavel ne spune că le deschide mai dinainte porțile paradisiului; și, ca și cum nu și-ar putea stăvili suvoiul dărnicii Sale infinite, El lasă uneori să cadă peste sufletele lor atîta lumină și atîtea desfătări, și-i ridică într-o asemenea măsură prin harul Duhului Său Sfînt, încît, deși se află încă în acest trup muritor, ei pot zice împreună cu Apostolul că sălașul lor este în cer, iar cetatea lor împreună cu a îngerilor: *Nostra autem conversatio in coelis est.*

Asta sper să reiasă și din viața sfintei Te-reza; iată, Doamnă, la ce mare spectacol o invită astăzi Biserica pe Majestatea Voastră! Ea va vedea o făptură care a trăit pe pămînt ca și cum ar fi fost în cer și care, deși alcătuită din materie, s-a lipit de Dumnezeu cu nimic mai prejos decît acele spirite pure ce strălucesc mereu în fața Lui prin lumina unei iu-

biri eterne și-I aduc slavă în mod neconținut. Dar, înainte de a începe să vorbim despre asemenea mari taine, haideți, cu toții împreună, să sorbim lumină din izvorul adevărului: rugămu-ne, așadar, sfintei Fecioare să ne conducă pînă la acest izvor; iar pentru a învăța să lăudăm un înger pămîntesc, să ne alăturăm unui înger din cer! Ave.

Ați ascultat, fraților, cuvintele Apostolului: că, deși noi trăim pe pămînt în tovărășia oamenilor muritori, totuși, nu e mai puțin adevărat că „sălașul nostru se află în cer”, iar cetatea noastră e împreună cu îngerii: *Nostra autem conversatio in coelis est*. Iată un adevăr important, plin de mîngîiere pentru toți credincioșii; și cum eu îmi propun astăzi să vi-l arăt practic, în viața admirabilă a sfintei Tereza, voi încerca, înainte de toate, să cercetez, în temeiul ei, această excelentă învățătură. Pentru aceasta vă rog să luați aminte că, deși Biserica domnitoare în cer și cea care geme pe pămînt par a fi cu totul separate; există, totuși, o legătură sacră prin care ele sînt unite. Această legătură, domnii mei, este iubirea — iubirea se găsește și în locul de exil

de aici, și în patria cerească; ea îi bucură pe sfinții care biruie, și tot ea îi însuflețește pe cei care luptă; ea se revarsă din cer pe pământ, dinspre îngeri către muritori, face ca pământul să devină cer și ca oamenii să devină îngeri.

Căci, o, sfinte Ierusalime, fericită Biserică a primilor născuți ale căror nume sînt scrise în ceruri!; deși Biserica, scumpa ta soră, care trăiește și luptă pe pământ, nu îndrăznește să se compare cu tine, ea nu obosește să tot afirme că o sfîntă dragoste vă ține laolaltă. E adevărat că ea caută, în vreme ce tu ai deja; că ea se chinuie, în vreme ce voi vă odihniți; că ea speră, în vreme ce voi vă bucurați. Dar printre atîtea deosebiri, care vă îndepărtează una de cealaltă, există măcar un lucru comun, anume că, ceea ce iubesc duhurile preafericite, iubesc și oamenii muritori. Isus este și viața lor, și viața noastră; și, printre cîntecele lor de veselie, ca și printre gemetele noastre pline de tristețe, răsună, pretutindeni, cuvintele psalmistului: *Mihi autem adhoerere Deo bonum est*: „Binele meu este să mă unesc cu Dumnezeu“. Asta spun sfinții în cer, asta răspund și credincioșii pe pământ: astfel că, unin-

du-se în chip sfânt cu duhurile nemuritoare prin acest admirabil cântec inspirat de dragostea lui Dumnezeu, ei se amestecă încă din timpul vieții cu turma preaferiților și pot zice împreună cu Apostolul: „Cetatea noastră este în cer”: *Nostra conversatio in coelis est*. Atît de mare e puterea dragostei, încît ea face ca sfîntul Apostol să nu se teamă a ne așeza în paradis chiar din vremea pelerinajului nostru de aici și a îndrăzni să stabilească pe niște muritori în sălașul nemuririi. Aici trebuie să amintesc o minunată învățătură care va face obiectul întregului nostru discurs: fraților, Duhul Sfînt, izvorul iubirii, care coboară iubirea din cer pe pămînt, a vrut să-i dea și aripi pentru ca ea să se poată întoarce la locul obîrșiei sale.

Într-adevăr, trăsătura iubirii este că tinde mereu spre lucrurile cerești: nici greutatea trupului muritor, nici legăturile sîngelui și ale cărnii nu sînt în stare s-o țină în frîu; ea are o mulțime de mijloace de a se dezlega și de a se ridica în înalturi. Primul dintre aceste mijloace este speranța; al doilea, dorința arzătoare și al treilea, iubirea suferinței. „Dar cine va putea înțelege aceste lucruri?": *Quis*

sapiens, et intelliget haec? Cine va putea înțelege aceste trei mișcări prin care un suflet învăpăiat și atins de iubirea lui Dumnezeu se desprinde de acest trup de mort? El trăiește în mijlocul unor bunuri pieritoare, dar trece îndată pe deasupra lor prin puterea speranței, o „speranță atît de strașnică și de viguroasă — zice sfîntul Pavel — încît trece prin vâl”: *spem incedentem usque ad interiora velaminis*; adică, ea străpunge cerurile și ajunge pînă în sanctuar, unde „Isus mergînd înainte a intrat pentru noi”: *Praecursor pro nobis introivit Jesus*.

Urmăriți, fraților, zborul unui asemenea suflet rănit de iubirea lui Dumnezeu: prin speranță, el este deja în cer; și cu toate acestea, vai!, el nu este acolo cu adevărat, legăturile trupului îl împiedică. Atunci iubirea îi inspiră o dorință arzătoare prin care el se străduie să-și rupă lanțurile zicînd împreună cu sfîntul Pavel: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo*: „Vreau să mă dezleg și să fiu cu Cristos“. Dar numai dorința nu este de ajuns. Atunci dragostea, care stîrnește această dorință, supărată pe trup că o ține prea multă vreme în-

temnițată, pare că vrea să-l distrugă singură printr-o generoasă iubire a suferințelor. Iată cele trei mișcări prin care Tereza se ridică deasupra acestei lumi. Ele sînt mărețe și nobile; și poate o să vă fie greu să le rețineți ori să pricepeți legăturile dintre ele, dacă nu le repet, aplicate de data aceasta, sfintei noastre. Aprinsă de iubirea lui Dumnezeu, ea caută prin speranță — acesta e primul pas pe care-l face; iar dacă speranța e prea molcomă, ea aleargă, se aruncă înainte printr-o dorință arzătoare și năvalnică — a doua mișcare; în sfîrșit, ultimul său efort este următorul: dorința nefiindu-i de ajuns ca să frîngă legăturile trupului său pieritor, ea pornește împotriva acestuia un război sfînt; încearcă, pe cît se pare, să scape de el prin lungi mortificări și prin suferințe neîntrerupte, pentru ca, rămînînd liberă și desferecată, să poată rosti cu adevărat cuvintele Apostolului: *Nostra autem conversatio in coelis est*: „Cetatea noastră este în ceruri“. Iată, domnii mei, cele trei fapte de iubire ale Terezei, care-și vor împărți discursul de față. Voi începe prin a vă vorbi despre cît de puternică este speranța ei. Pentru un subiect atît de înalt, veți înțelege,

sînt convins, trebuie să fiu foarte atent: nu mi-e îngăduit să rostesc nici un gînd neînsemnat cînd vorbesc despre sfînta Tereza și cînd am cîntea, Doamnă, de a fi ascultat de Majestatea Voastră.

PRIMUL PUNCT

Speranța pe care v-o predic, cea propovăduită nouă de Fiul lui Dumnezeu și care înalță atît de mult sufletul Terezei, nu seamănă cu speranțele prin care lumea înșelătoare surprinde imprudența oamenilor sau abuzează de credulitatea lor. Speranța lumii nu este altceva, dacă o înțelegem bine, decît o iluzie plăcută; iar filozoful acela a înțeles-o cum trebuie atunci cînd, fiind întrebat de prietenii săi ce este speranța, a răspuns: „Este visul celor treji”: *Somnium vigilantium*. Într-adevăr, domnii mei, priviți ce este un om umflat de speranță! La cîte onoruri nu tînjește el!? Cîte funcții și demnități nu-și acordă el sieși!? Înnoată deja printre desfătări admirîndu-și măreția viitoare. Nimic nu-i pare imposibil: dar cînd, înaintînd cu ardoare în cariera pe care și-o pro-

pusesese, vede cum îi răsar la fiecare pas dificultăți din toate părțile; cînd viața îl trădează, ca un prieten mincinos, în mijlocul strădaniilor sale; sau cînd silit de împrejurări își redobîndește cumpătarea de odinioară și nu găsește nimic din destinul acela a cărui nălucă o îmbrățișase cîndva — ei bine, ce poate crede el atunci despre sine decît că o speranță amăgelnică l-a făcut să se bucure pentru o vreme de dulceața unui vis plăcut!? Așadar, nu va zice el, după gîndul filozofului, că speranța poate fi numită „visarea unui om treaz?“: *somnium vigilantium*? Dar, o, speranță lumească, izvor nesecat de griji fără rost și de pretenții nebunești, vechi idol al tuturor curților, de care toți rîd dar pe care toți îl urmează, nu despre tine vorbesc eu aici; speranța copiilor lui Dumnezeu, despre care mi-am propus să predic astăzi, speranță vrednică de admirat la sfînta Tereza, n-are nici o legătură cu toate aceste sminteli.

Fraților, învățați astăzi să faceți deosebirea între una și cealaltă, ca să puteți zice cu deplină știință: „Cu adevărat e mai bine să speri în Dumnezeu decît să te încrezi în mai marii pămîntului“: *Bonum est confidere in Domino*,

quam in homine. Dar să pătrundem în adîncul acestui adevăr și să zicem, dacă se poate, în puține cuvinte, că această deosebire constă în aceea că speranța lumii lasă posesiunea tot timpul nesigură, ba încă foarte-ndepărtată, pe cînd speranța copiilor lui Dumnezeu e atît de sigură și de neschimbătoare încît nu mi-e teamă deloc să vă încredințez că ea ne pune dinainte în posesia fericirii făgăduite și că este chiar un început de desfătare. S-o dovedim temeinic cu Sfintele Scripturi; iar dintr-un număr nesfîrșit de exemple prin care acestea întăresc adevărul de mai sus vă rog să luați aminte doar la unul singur, cunoscut de toți.

Dumnezeu îl făgăduise lumii pe Isus Cristos: Isaia, văzînd în duh această mare și memorabilă zi în care avea să se nască eliberatorul ei, strigă, purtat pe culmi, de bucurie: „Un mic prunc s-a născut, un fiu ne-a fost dăruit”: *Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis*. Creștini, el scria această profecie cu mai multe secole înainte de nașterea Aceluia; cu toate acestea, el deja îl vede; susține că ne este dăruit numai pentru că știe că ne este făgăduit și că, după cum zice marele Augustin, „toate lucrurile făgăduite de Dumnezeu după

ordinea hotărîrilor Sale sînt într-un fel împlinite întrucît sînt sigure": *Quae ventura erant, jam in Dei praedestinatione velut facta erant, quia certa erant*. Vedeți dar, creștini, că, după Sfintele Scripturi, făgăduiala lui Dumnezeu, datorită certitudinii sale, nu poate da greș.

Tereza noastră cea fără de pereche a imitat pe acest dumnezeiesc profet. Simțindu-se chemată de Providență să reformeze vechiul ordin al Carmelului atît de vestit în toată Biserica, ea crede opera sa deja încheiată întrucît Dumnezeu este Cel care i-a poruncit s-o facă. E o minune de necrezut să vezi cum și-a clădit această fată mănăstirile. Închipuiți-vă o femeie care, deși săracă și lipsită de toate mijloacele, a reușit să construiască o mulțime de mănăstiri ordonate și fără cusur: ea nu avea nici resurse pentru întreținerea lor zilnică, nici credite pentru începerea lucrărilor. Toate puterile se uniseră împotriva ei, înțeleg prin asta, atît cele bisericesti cît și cele lumești, cu o asemenea îndîrjire încît păreau de neînvins. Toate persoanele zeloase pe care Dumnezeu le folosea la această lucrare, chiar și slujitorii Săi cei mai credincioși, nu mai sperau în izbîndă și chiar o spuneau deschis sfintei maici. Doar

ea rămînea neclintită printre ruinele aparente ale tuturor planurilor ei; la fel de neclintită ca dreptul Abraham, ea „își întărea speranța împotriva oricărei speranțe”: *In spem, contra spem*, zice marele Apostol; adică, unde lipsea speranța omenească strivită sub ruinele lucrării sale, o speranță dumnezeiască începea să-și ridice capul în mijlocul dărîmăturilor. Însuflețită de o asemenea speranță, cînd tot edificiul părea la pămînt, ea îl credea deja înălțat. Și asta din ce cauză dacă nu din aceea că e bine să speri în Dumnezeu iar nu în oameni: fiindcă, așa precum am zis, speranța pe care o avem în oameni nu ne arată decît de foarte de departe posesiunea, ea nu este decît un amuzament inutil sub care se află o fantomă, nu un lucru; dimpotrivă, speranța pusă în Dumnezeu e un început al desfătării.

Dar, fraților, nu e de-ajuns să sprijinim acest adevăr pe exemple atît de clare: ci, ca să vă convingeți pe deplin cît de frumos este să speri în Dumnezeu, trebuie să vă arăt și noima acestei excelente învățăături. Vă rog să fiți cît se poate de atenți, căci ea vine dintr-un principiu foarte înalt: este vorba de caracterul nestrămutat al hotărîrilor lui Dumnezeu, de

trăinicia lor nestrămutată. „Eu sînt Dumnezeu, zice Domnul, și nu mă schimb niciodată.“ De aici decurge o consecință pe care nu v-o pot înfățișa mai bine decît prin aceste frumoase cuvinte ale lui Tertullian, rostite parcă anume pentru subiectul nostru: „E potrivit lui Dumnezeu să-și socotească hotărîrile ca fapte gata împlinite, fie în prezent, fie în viitor; fiindcă veșnicia sa, care-l ridică deasupra timpurilor, îl face stăpîn și peste unul și peste celălalt“: *Divinitate competit, quaecumque decreverit, ut perfecta reputare; quia non sit apud illam differentia temporis, apud quam uniformem statum temporum dirigit aeternitas ipsa.*

Iată, domnii mei, niște cuvinte alese, pe care le găsim pline de un sens admirabil dacă știm să le cercetăm cum se cuvine. Trebuie spus că există o mare deosebire între făgăduielile oamenilor și cele ale lui Dumnezeu. Cînd voi, muritorii, faceți o promisiune, oricît v-ați lăuda cu reputația voastră de oameni de cuvînt și chiar de-ați fi mai presus decît regii a căror putere face să se zguduie lumea, faptul rămîne tot sub semnul îndoielii: pentru că toate promisiunile voastre privesc doar viitorul iar acest viitor nu se află în mîinile voastre; un nor

gros îl acoperă și-l răpește cunoașterii voastre. De aceea speranța omenească — șovăitoare, timidă, îndoielnică, fără sprijin și fără temei — nu poate aduce pace duhovnicească, pentru că ea ține sufletul mereu încordat în privința unui viitor nesigur. Dar acest Dumnezeu mare, acest Rege al veacurilor, în fața făgăduielilor căruia ne închinăm, El, fiind veșnic, nestrămutat, singur judecător al tuturor timpurilor, are mereu toate timpurile prezente înaintea ochilor, doar el știind măsura curgerii fiecăruia. Așadar cum viitorul îi aparține la fel ca și prezentul, urmează că ceea ce El făgăduiește nu-i mai puțin sigur decît ceea ce dăruiește. Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Lui nu vor trece; și pentru că El este mereu adevărat, fie că dăruiește, fie că făgăduiește, nici creștinul nu e mai puțin sigur atunci cînd speră decît atunci cînd primește.

'Asta are în vedere dumnezeiescul apostol cînd zice că sălașul nostru se află în ceruri. Treziți-vă, muritori vrednici de milă, nu vă închipuiți că sînteți pe pămînt; aveți credința că sălașul vostru se află în cer, unde intrați prin speranța voastră. V-ați îndepărtat de el prin firea voastră dar „El v-a întins mîna din

înaltul cerului": *Misit manum suam de coelo*; adică v-a dat făgăduința lui prin care vă cheamă să-i împărtășiți slava. Și nu doar că a promis, dar a și jurat — zice Apostolul — „a jurat pe El însuși": *Juravit per semet ipsum*; și „pentru a aduce la cunoștința oamenilor hotărîrea lui de nestrămutat, a făcut jurămînt că cerul este moștenirea noastră": *Volens ostendere pollicitationis haeredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum*. După această făgăduință demnă de crezare, după acest legămînt sacru prin care Dumnezeu se angajează față de noi, mai poate să rămînă creștinul în îndoială!? Nu, frații mei, eu nu cred. O făgăduință atît de sigură, atît de bine întărită îmi pare deja un început al lucrării; și dacă făgăduința divină e un început al lucrării, n-am avut dreptate să vă spun că speranța ce ține de lucrare este, și ea, un început al desfătării!? De aceea sfîntul apostol Pavel zice că speranța este ancora sufletului nostru: *Quam sicut anchoram habemus animae tutam et firmam*. Ce înseamnă că speranța este ancora sufletului? Închipuiți-vă o corabie care, departe de țărm și de port, plutește pe o mare

necunoscută. Cînd furtuna începe să o clatine și cînd norii negri acoperă soarele, atunci cîrmaciul nesigur, temîndu-se ca rafalele de vînt și valurile furioase să nu-l împingă și să-l zdrobească de stînci, poruncește îndată să se arunce ancora; această ancoră îl face să-și regăsească stabilitatea pe valuri: pămîntul în mijlocul undelor e ca un port în furtună.

Astfel, o, copii ai lui Dumnezeu, ca să ne întoarcem la subiectul nostru după ce am făcut un ocol necesar, astfel, dumnezeiască Tereza, și sufletul tău s-a sălășluit în cer. Bătuță de furtună și de vînturile care clatină viața omului ca un ocean plin de colțuri de stîncă și neputînd încă să ajungă în cer, tu arunci ancora sacră — vreau să zic speranța — prin care, fiind legată de acest pămînt preafericit al celor vii, îți găsești patria chiar și în exil, statornicia în vînzoleală, liniștea în mijlocul furtunii; amestecată astfel cu duhurile cerești, cu care duhul tău s-a unit, poți zice împreună cu Apostolul: *Nostra autem conversatio in coelis est*: „Cetatea noastră se află în cer“. Nu-i vorbiți așadar Terezei de toate mofturile lumești! Obișnuită cu o altă viață, ea nu pricepe cuvîntul acesta. Sufletul ei ridicat la cer

prin puterea speranței n-are gust și simțire decît pentru castele desfătări ale îngerilor. Că lumea se supără pe ea, că se împotrivește planurilor ei pioase, că o sfîșie cu vorbe de ocară, că o tîrăște în fața Inchiziției ca pe o femeie ce stîrnește vîlva cu toate viziunile sale; că ea aude chiar predicatori tunînd și fulgerînd în public împotriva comportării sale (chiar așa s-a și întîmplat și toate călugărițele ordinului tremurau de frică); închipuți-vă, creștini, ce mare trebuie să fi fost emoția ei cînd se văzu atacată într-o adunare plină de fețe alese: și cu toate acestea, ea nici nu simte vijelia; ei bine, puhoiul valurilor ce cade asupra ei nu e în stare s-o clatine în vreun fel. Sufletul ei rămîne liniștit, ca pe vreme de acalmie, în mijlocul acestei cumplite furtuni; și asta din ce cauză? Pentru că e bine pironit de ancora fixă a speranței.

Creștini, să tragem folos din acest mare exemplu! Printre toate tulburările care ne chinuie, printre atîtea frămîntări de tot felul, între morțile crude și grăbite ale rudelor sau prietenilor noștri, să aruncăm în cer ancora sacră, vreau să zic — speranța noastră! Ah,

dacă ne-am sprijini pe această speranță neclintită, bolile, pierderile de bunuri și necazurile n-ar mai fi în stare să ne scufunde. Toate valurile care se năpustesc asupra noastră ar clătina puțin această corabie fragilă dar n-ar putea s-o ducă departe, în larg, pentru că ea s-ar sprijini de ancora speranței.

Și voi, prinți și mai mari ai pământului, de ce oferiți Terezei bogății? Ascultați ce le spune acelor copile sfinte pe care o speranță comună le unește cu ea: „Să fim sărace, surorile mele dragi, să fim sărace și în casele și în veșmintele noastre!“ Ea nu vrea nimic, în mănăstirile ei, care să nu semene cu sărăcia lui Isus; vrea să rămână tot timpul săracă: pentru că n-a venit încă vremea desfătării ci doar aceea a speranței. Să fim creștine, surorilor, le spune ea. Se teme să dețină ceva, știind bine că adevăratul creștin nu deține nimic ci caută; că el nu se oprește niciodată, ci trece mai departe ca un călător grăbit; că el nu zidește pe pământ, fiindcă cetatea lui nu este din lumea asta și că i-a fost impusă o preferită lege — de a nu se bucura decât prin speranță: *Spe gaudentes*.

Dar, creștini, dacă vreți să vedeți pînă unde sfînta speranță a înălțat sufletul Terezei, meditați asupra acestei cîntări sacre pe care iubirea dumnezeiască i-o pune pe buze: „Trăiesc, zice ea, fără să trăiesc în mine; și sper la o viață atît de înaltă, încît mor pentru că nu mor“. Ce înțeleg eu și ce zici tu, dumnezeiască Tereza? „Trăiesc, zice ea, fără să trăiesc în mine.“ Dacă nu mai ești în tine, ce putere te-a răpit dacă nu aceea a speranței!? O, entuziasm necunoscut lumii, dar pe care Dumnezeu îl hărăzește sfinților cu desfătări îmbătătoare! Așadar Tereza nu se mai află pe pămînt, ea trăiește cu îngerii; crede că este cu Soțul său. Să nu vă mire: speranța a putut face un asemenea miracol. Căci după cum persoanele vioaie, îndată ce-și pot sprijini mîna pe ceva, își mișcă întreg trupul, tot astfel și speranța — mîna sufletului, prin care acesta se ține de obiecte — îndată ce s-a sprijinit de Dumnezeu devine atît de puternică și de viguroasă, încît poartă după ea întreg sufletul. Trăiește, dar, fericită, o, Tereza, trăiește împreună cu soțul tău ceresc, singurul care a

reușit să-ți câștige inima. Dacă nu ești încă în stare să te duci lângă El, trimite-ți după El speranța! Îmbogățită cu speranță nu te uita la nici unul din bunurile lumești! Fiindcă ce avere poate egala o speranță atît de frumoasă și ce bunuri prezente nu s-ar spulbera în fața unui asemenea viitor preafericit!?

Unde alergați, muritori vrăjiți de amăgeli și de ce tot rătăciți din deșertăciune în deșertăciune, atrași mereu și mereu înșelați de alte și alte speranțe!? Dacă vreți bunuri adevărate de ce umblați după cele din lume, trecătoare ca un vis!? Și dacă tot vă hrăniți cu speranțe, de ce nu le alegeți măcar pe cele mai sigure? Dumnezeu vă făgăduiește: de ce nu aveți încredere în El? Dumnezeu vă vorbește: de ce nu-L urmați? Mai bine sperați în el decît să primiți hatîrurile altora; și, pe deasupra, bunurile făgăduite de El sînt mai sigure decît toate cele oferite de lume. Sperăți, așadar, împreună cu Tereza; și ca să vedeți cît de mare este binele pe care ea îl caută, uitați-vă cu ce ardoare aleargă spre el, cu ce dorință se avîntă către el: cu aceasta ajung la a doua parte a predicii.

PARTEA A DOUA

E o lege a Providenței ca plăcerea să urmeze dorinței; iar creștinul nu merită să se bucure în cer dacă mai înainte n-a învățat să geamă în acest loc de pelerinaj. Căci pentru a fi creștin adevărat trebuie să simți că ești călător; și o să-mi dați ușor dreptate că, cel care nu suspină deloc după patria sa, acela nici n-o va cunoaște vreodată. Sfântul Augustin a zis aceste cuvinte frumoase asupra cărora merită să cugetăm mai îndelung: *Qui non gemit peregrinus, non gaudebit civis*: „cine nu suferă ca peregrin, nu se va bucura ca locuitor al cetății“; adică, dacă înțelegem noi bine, acela nu va ajunge niciodată locuitor al cerului, pentru că a vrut să fie doar al pământului. Fiindcă refuză truda călătoriei, el nu se va bucura nici de tihna patriei; oprindu-se atunci când, de fapt, trebuie să înainteze, el nu va ajunge niciodată unde trebuie să ajungă: *Qui non gemit peregrinus, non gaudebit civis*. Dimpotrivă, cei care-și vor plînge exilul, aceia vor fi locuitori ai cerului, pentru că ei nu vor să fie din lumea asta ci tînjesc printr-o sfîntă dorință spre Ierusalimul preafericit. Așadar,

fraților, trebuie să suferim. A voastră, fericiți cetățeni ai cerescului Ierusalim, a voastră este fericirea; dar, în vreme ce noi lîncezim în acest loc de exil, plînsul și dorința ne țin to-vărășie. David a exprimat foarte bine simțămintele noastre atunci cînd a cîntat cu glas de jale: *Super flumina Babylonis, illic sedimus; et flevimus, dum recordaremur Sion*: „Așezați pe malurile Babilonului, am gemut și-am plîns amintindu-ne de Sion“.

Luați seama aici, creștini, la cele două pri-cini ale durerii pe care o încearcă un suflet pios, un suflet ce așteaptă, și el, împreună cu Apostolul înfierea copiilor lui Dumnezeu. De ce suspini, tu, suflet sfînt, suflet chinuit, de ce verși atîtea lacrimi amare? Profetul spune că sînt două, pricinile: amintirea Sionului și fluviile Babilonului. Cum ați vrea să nu se tînguie cînd se află departe de ceea ce caută și chiar în mijlocul a ceea ce urăște!? El iu-bește pacea Sionului și în același timp se vede părăsit în vîlmășagul Babilonului, unde nu există altceva decît ape curgătoare, adică plă-ceri care trec: *super flumina Babylonis*. Ne-văzînd nimic care să nu treacă, el își amin-tește de Sion, de preafericitul Ierusalim unde

toate sînt statornice. Astfel dintre cele două lucruri el nu știe care-l întristează mai mult: Babilonul în care se vede ori Sionul de unde a fost alungat. De aceea sfînta Tereza nu-și poate ostoi niciodată suferințele.

Ce să vă spun aici, iubiți creștini? Cine-mi va da cuvintele trebuincioase ca să pot exprima în chip vrednic înaintea noastră dumnezeiasca dorință care o îmboldește!? Dar, chiar dacă aș izbuti să o înfățișez cu puterea și fervoarea din inima Terezei, cine mă va înțelege cu adevărat!? Oare sufletele noastre legate de pămînt vor putea pricepe aceste elanuri dumnezeiești!? Să zicem totuși, cum vom putea, ceea ce ne transmite povestea; să zicem că admirabila Tereza suspina zi și noapte, fără preget, după Soțul ei divin; să zicem că, iubirea ei sporind mereu, ea nu-și mai suporta viața și-și sfîșia pieptul cu strigăte și cu hohote de plîns și că această durere o tulbura într-atît, încît părea că în fiecare clipă avea să-și dea ultima suflare.

Văd că sînteți uimiți, iubiți credincioși: dragostea oarbă de bunuri trecătoare nu vă îngăduie să înțelegeți în ce fel se nasc asemenea simțăminte în unele inimi. Dar lăsați ui-

mirea deoparte! Trebuie, dacă se poate, să vă fac să o înțelegeți descriindu-vă pe scurt care este forța iubirii și asta cu ajutorul Sfințelor Scripturi.

Să știți, așadar, că iubirea o îmboldește pe Tereza, iubirea cea veșnic vie, veșnic ațîțătoare, care îmboldește neîncetat spre cer sufletele pe care le rănește, neîncetînd nici o clipă să le chinuie cu sfinte griji, pînă ce ele nu s-au sălășluit acolo. Iată de ce marele Pavel postește neîncetat; el plînge, suspină și se mistuie în el însuși, e îmboldit și chinuit, suferă dureri asemănătoare cu cele ale nașterii iar sufletul său nu caută altceva decît să iasă din trup: *Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus?* „Nenorocit ce sînt, cine mă va elibera de acest trup de mort?“ De unde vin pornirile acestea? Iubirea este cea care le stîrnește: adică, acel foc divin și ceresc care, întemnițat împotriva firii sale într-un trup pieritor, încearcă să-și croiască, prin forță, o cale de ieșire. Lovind puternic din toate părțile, prin dorințe arzătoare și năvalnice, ea zdruncină temeliile închisorii care o ține închisă. De aici lacrimile și hohotele de plîns, de aici durerile de nesuportat care, fi-

rește, ar pune-o în mormînt pe Tereza, dacă Dumnezeu, printr-o taină a Providenței Sale, n-ar dori s-o mai cruțe un pic pentru a o face și mai vrednică de iubirea Sa.

Aici ar trebui să ne închipuim un alt fel de martiriu, pe care Tereza cea fără pereche îl suferă din iubire. Dumnezeu o atrage și Dumnezeu o reține; îi poruncește să alerge la cer, dar în același timp vrea ca ea să rămînă pe pămînt; pe de o parte El îi descoperă dintr-o dată toate nenorocirile acestui exil, toate farmecele și toate atracțiile viziunii sale preafericite, și nu în întunecimea vorbelor omenești, ci în lumina limpede și pătrunzătoare a adevărului Său infinit; dar atunci cînd ea dorește să se arunce în brațele Lui, vrăjită de frumusețile Sale nepieritoare, îndată El îi dă de știre că voiește s-o mai țină în lume. Ce putem spune despre asta, o, Dumnezeule mare! Este oare vrednic de bunătatea Ta să chinui într-un asemenea hal un suflet care Te iubește? După ce insuflă o astfel de dorință, de ce nu vrei să i-o și împlinești!? Ori n-o mai atrage spre Tine cu atîta putere, ori îngăduie-i să Te urmeze. Nu vezi, o, Soțule ceresc, că ea nu știe cum să aleagă!? Tu o ademenești și

apoi o respingi: așa încît, în timp ce aleargă către Tine se sfîșie pe sine; iar sufletul ei în-sîngerat de violența acestor mișcări opuse, pe care Tu o silești să le îndure, nu-și găsește nici o mîngîiere. În starea în care ai adus-o n-are dreptate să-ți spună: *Quare posuisti me contrarium tibi*: „Prin dorința pe care mi-o insuflă, Tu mă faci dușmanul Tău“!? O mîină o trage, cealaltă o ține pe loc.

O, minune a planurilor lui Dumnezeu! Rost de nepătruns al judecății Sale în lucrarea harului! *Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus*? Cine ne va desluși această taină? Cine ne va arăta mijloacele secrete prin care Duhul Sfînt curăță inimile? El știe prea bine că în această luptă, în aceste tainice înfruntări, un foc purificator se aprinde în suflete. El izvodește sfinte dorințe; îi place să le aprindă, dar nu să le și împlinească. Îi place să privească din înaltul cerurilor cum Tereza moare în fiecare zi, pentru că nu poate muri o singură dată: *Quotidie morior*, zice sfîntul apostol; și-n fiecare zi primește mii de jertfe, amînînd-o pe cea din urmă. Dar să merg mai departe: voi fi în stare să rostesc ceea ce gîndesc? El vede că,

printr-o minunată taină, Tereza se dezleagă cu atît mai mult de trup cu cît îi vine mai greu să se dezlege; și că în efortul de a se desface de tot, ea se îndepărtează de El cu atît mai mult cu cît se simte mai îndelung și mai puternic unită. Iată de ce violența dorinței ei nu poate rupe legăturile trupului, dar îi ating toate simțămintele și-i mortifică poftele; ea nu mai trăiește pentru trup; în sfîrșit, ea devine din ce în ce mai liberă și mai slobodă datorită acestei frămîntări continue, tot așa precum o pasăre, bătînd din aripi, scutură stropii de apă care i le împovărează sau alungă frigul care i le amortește. Așa încît, purtată de această sfîntă dorință, ea pare desprinsă de trup și gata să trăiască și să stea laolaltă cu îngerii: *Nostra conversatio in coelis est*.

De mii și mii de ori fericite sufletele care tînjesc în felul acesta după Isus Cristos! Totuși ardoarea lor sporește, iar această flacără atît de vie și de frenetică nu mai poate fi reținută sub cenușa unei cărni pieritoare. Această dumnezeiască boală de iubire prinzînd noi puteri în fiecare zi, Tereza ajunge să nu mai suporte viața. Soțule neprihănit, care-ai rănit-o, ce aștepți ca s-o duci în ceruri, acolo

unde ea se ridică prin sfântă dorință și unde pare să sălășluiască deja cu cea mai bună parte a ființei sale!? Sau, dacă vrei să mai trăiască o vreme, ce leac găsi-vei pentru chinurile ei? Moartea? Dar asta nu vrei, tocmai pentru a-i ridica desăvârșirea la starea glorioasă și extraordinară pe care providența Ta i-o prevăzuse dinainte. Atunci speranța? Dar speranța o omoară: fiindcă spunându-i că Te va vedea, ea îi va zice, în același timp, că nu este încă împreună cu Tine. Așadar ce vei face, o, Mîntuitorule, cum îți vei ajuta iubitoarea, a cărei inimă tînjește după Tine? Creștini, Dumnezeu știe secretul de a-i trezi mereu gustul pentru viață. Ce secret? Un secret minunat. El îi va trimite chinurile; da, El își va arăta iubirea față de ea prin nesfîrșite suferințe: ciudat secret, după lume; însă înțelept, admirabil și fără greș, după zicerile din Evanghelie. Cu asta aș dori și eu să închei.

PARTEA A TREIA

Lîncezeala sfintei Tereza nu-și află leacul decît în suferințe; iar toată lehamitea ei de viață nu găsește altă mîngîiere decît în a zice

fără oprire către Dumnezeu: Doamne, ori să sufăr, ori să mor“: *Aut pati, aut mori*. Merită să înțelegeți în adâncime toată puterea acestui cuvînt; cînd vă voi desluși înțelesul lui, veți mărturisi împreună cu mine că el cuprinde în rezumat întreaga învățătură a Fiului lui Dumnezeu și întreg duhul creștinismului. Mai înainte de orice luați însă aminte la minunata înfruntare dintre înclinările firii și cele inspirate de har.

Prima înclinare a firii este, fără îndoială, dragostea de viață; a doua, care urmează îndeproape celei dintîi ba, poate, încă mai puternică decît ea, este dragostea de plăcerile lumii — fără acestea viața ar fi tare plicticoasă. Da, frații mei, e adevărat: oricît de mult am iubi viața, noi n-am putea-o suporta dacă ea nu ne-ar oferi satisfacții: judecați după experiența proprie. Cît de lungi și cît de plicticoase vă par zilele petrecute fără nici un pic de bîrfă, fără jocuri sau altă distracție! Nu vi se pare atunci — dacă pot zice așa — că zilele sînt grele și apăsătoare: *Pondus diei*: asta e ceea ce se cheamă „greutatea zilei“. Ele vă apasă și nu le puteți suporta greutatea. Dimpotrivă, e ceva care trece mai repede, se

scurge și zboară mai ușor decît răstimpul petrecut în mijlocul plăcerilor? Iată de ce regele acela aflat pe moarte și căruia Isaia îi redă sănătatea, se plînge că i se curmă firul vieții, cînd el abia începuse a trăi cu adevărat: *Dum adhuc ordiner, succidit me: de mane esque ad vesperam finies me:* „Sfîrșesc atunci cînd încep; viața mea s-a încheiat de dimineă pînă seara“. Ce vrea să zică acest prinț bolnav? El avea aproape patruzeci de ani. Și totuși își închipuie că abia s-a născut, că n-are încă nici o zi de viață. Asta fiindcă din cauza vieții sale petrecute în lux, în plăcerea domniei și în belșug regesc, el n-a simțit aproape deloc cum trece timpul. Vă vorbesc aici, frați creștini, din punctul de vedere al oamenilor de lume, care nu trăiesc decît pentru plăceri; și asta ca să puteți înțelege răsturnarea ciudată a înclinărilor firești pe care o provoacă duhul creștinismului în sufletele umplute de el: uitați-vă la exemplul sfintei Tereza!

Chinurile, durerile tăioase, acel crud amestec de suferințe și osteneli ce par că o copleșesc și care i-ar sili și pe cei mai răbdători să cheme moartea în ajutor, tocmai acestea o fac

pe ea să vrea să trăiască. Dacă pentru alții viața este amară cînd nu-i îndulcită cu desfătări lumești, pentru Tereza ea nu-i amară decît atunci cînd are un pic de tihnă. De unde-i vine dorința aceasta ciudată? De unde vin înclinațiile acestea atît de potrivnice firii? Iată motivul temeinic: nimic nu e mai opus decît a viețui după fire și a trăi după har; sau, așa cum zice sfîntul apostol Pavel, ea n-a primit duhul acestei lumi, ci un duh biruitor al lumii; plină de Isus Cristos, ea vrea să trăiască după Isus Cristos; iar acest Isus, dumnezeiescul Mîntuitor, n-a trăit decît pentru a îndura. Și-mi vine ușor să vă arăt, prin Sfintele Scripturi, că El n-a dorit să-și prelungească viața decît atîta timp cît trebuia să sufere. Mai ascultați și acest adevăr, cu care-mi voi sfîrși predica și care va fi, într-un fel, rodul ei.

Eu nu mă mir, frați creștini, că Isus a dorit să moară: el datora acest sacrificiu Tatălui Său, ca să-i potolească dreapta mînie și să-l facă prielnic oamenilor. Dar de ce a fost oare necesar să-și petreacă toate zilele și apoi să și le sfîrșească în atîtea chinuri!? Tocmai din cauza de care am amintit adineaori. Fiind om al durerii, cum îl numea Profetul, El n-a voit

să trăiască decît ca să îndure; sau, preluînd un cuvînt frumos al lui Tertullian, „El a voit să se sature, înainte de a muri, de voluptatea răbdării”: *Saginari voluptate patientiae discessurus volebat*. Iată o vorbă tare curioasă! S-ar zice, iubiți creștini, că, după cuvîntul acestui Părinte al Bisericii, întreaga viață a Mîntuitorului a fost un ospăț la care toate felurile de mîncare erau cazne și suferințe. Ciudat ospăț, după legea lumească, dar pe care Isus l-a găsit pe gustul Său. Moartea Sa ar fi ajuns pentru mîntuirea noastră; dar nu putea să-i domolească pofta pe care o avea, de a suferi pentru noi. A trebuit să adauge lovituri de bici, coroana sîngeroasă, de spini, care-i împunge capul și toată cohorta aceea de chinuri înfricoșătoare. Și pentru ce? Pentru că ne-trăind decît ca să sufere „El voia să se sature, înainte de a muri, de voluptatea de a suferi pentru noi”: *Saginari voluptate patientiae discessurus volebat*.

Dar, ca să vă conving și mai bine de adevărul pe care-l predic, priviți ce face Isus pe cruce. Acest Dumnezeu lacom să sufere pentru om, vlăguit și agonizînd, știe că profețiile îi mai făgăduiesc o băutură amară spre a-i

potoli setea: și o cere cu un strigăt puternic. Iar după ce gustă din acreala și amăreala aceea cu care un evreu nemilos îi umezește limba, ce face? Mi se pare că se întoarce spre cer. „Ei bine, zice el, Tată, am băut oare tot paharul pregătit dinainte de providența Ta, sau mai trebuie să îndur ceva? Dă-mi, sînt gata, o, Dumnezeu! *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum!* „Vreau să beau tot paharul pătimirilor Mele și să nu se piardă nici o picătură“. Apoi, văzînd că în hotărîrile veșnice nu mai există nici o suferință pentru el: „Ah, zice, s-a împlinit totul“: *Consummatum est*; „se cuvine să plec, căci nu mai e nimic de făcut în această lume“. Și îndată își încredințează sufletul Tatălui din cer. Dar asta nu înseamnă, creștini, că El nu trăiește decît ca să îndure chinuri!? Fiindcă atunci cînd vede că I se apropie sfîrșitul, strigă: „Totul s-a împlinit“ și nu mai vrea să-și prelungească viața.

Iată duhul Mîntuitorului Isus. El s-a împărățiat și asupra Terezei, neprihănită Lui soție. Căci și ea vrea să sufere ori să moară; iubirea ei nu îngăduie ca vreo cauză anume să-i întîrzie moartea, în afară de aceea care a amînat și moartea Mîntuitorului. Creștini, să

ne încălzim inimile prin contemplarea acestei pilde mărețe și să învățăm de la sfânta Tereza că trebuie, cu necesitate, să suferim ori să murim. Un creștin se poate îndoi de asta? Dacă sîntem creștini adevărați oare nu trebuie să dorim să fim mereu cu Isus Cristos!? Or, fraților, unde-L găsim pe El, iubitorul Mîntuitor al sufletelor noastre? Unde anume îl putem îmbrățișa? Nu-l găsim decît în două locuri: în slava Lui și în chinurile Lui, pe tron, sau pe cruce. Așadar, ca să fim cu el, trebuie ori să-l îmbrățișăm pe tron (și asta ne-o oferă moartea), ori să ne unim pe crucea Lui, lucru posibil doar prin suferințe. Așa încît e nevoie să suferim ori să murim, ca să nu-L părăsim niciodată pe Mîntuitor. Cînd Tereza se roagă așa: „Să sufăr ori să mor“, e ca și cum ar zice: „Vreau să fiu cu Isus Cristos, cu orice preț. Dacă nu mi-a îngăduit încă să-L însoțesc în slava Sa măcar îl voi urma în chinurile Sale, pentru ca, neavînd bucuria să-L contemplu așezat pe tron, să am măcar mîngîierea de a-L îmbrățișa răstignit pe cruce“.

Să îndurăm, așadar, creștini, să îndurăm tot ceea ce ne trimite Dumnezeu: necazuri și boli, nenorociri și sărăcie, vorbe de ocară și

calomnii; să încercăm să purtăm, cu un curaj de neclintit, partea crucii Sale cu care-i va plăcea Lui să ne cinstească. Deși toate simțurile noastre se împotrivesc, e plăcut să suferi împreună cu Isus Cristos, fiindcă suferințele ne fac să nădăjduim împărtășirea slavei Sale. Gîndul acesta să-i îmbărbăteze pe toți cei care trăiesc în durere și în necaz.

Dar vouă, răsfațați ai lumii, cărora norocul, bogățiile, renumele și autoritatea vă fac viața atît de lesnicioasă și care, în bună tihnă, păreți scutiți de nenorocirile celorlalți oameni, vouă ce să vă spun astăzi și ce cruce să împart cu voi!? V-aș putea aminti, de pildă, că zilele frumoase vor trece repede și că soarta nu-i atît de statornică încît să nu-i putem vedea sfîrșitul răsfațărilor, nici viața atît de îmbelșugată în plăcere încît să nu se termine niciodată. Dar, înaintea acestor schimbări, în mijlocul traiului prosper, ce să faceți și ce să îndurați pentru a purta și voi crucea lui Isus? Să vă lepădați de bogății, să vă mortificați trupul? Nu, nu vă zic să faceți asta: nici să vă lăsați averile, nici să vă căzniți trupurile în lungi mortificări: fericiți cei ce o pot face în duh de pocăință. Dar nu toată lumea are curajul. Aruncați,

aruncați numai ochii voștri și asupra bietelor mădulare ale lui Isus Cristos, care, copleșite de nenorociri, nu găsesc nicăieri nici o mîngîiere. Suferiți în ele, suferiți cu ele, coboriți-vă în milostivirea voastră pînă la nenorocirile lor, luați asupra voastră, de bunăvoie, o parte din necazurile lor și, întinzîndu-le mîinile voastre milostive, ajutați-i să poarte crucea sub povara căreia vedeți cum gem și asudă. Proster-nați-vă la picioarele Dumnezeuului răstignit; spuneți-i rușinați și încurcați: „Fiindcă nu m-ai socotit vrednic să împarți crucea cu mine, îngăduie cel puțin, Mîntuitorule, să iau cu împrumut crucea altora și s-o duc împreună cu ei: dă-mi o inimă blîndă, o inimă de frate, o inimă cu adevărat creștină, cu care să pot simți durerile și să iau parte, măcar așa, la binecuvîntările celor care suferă“.

CUPRINS

INTRODUCERE	5
PANEGIRICUL SFÎNTULUI BERNARD DE CLAIRVAUX (trad. Cristian Bădiliță)	21
PANEGIRICUL SFÎNTULUI FRANCISC DIN ASSISI (trad. Marius La- zurcă)	69
PANEGIRICUL SFINTEI TEREZA DIN AVILA (trad. Cristian Bădiliță)	117

ISBN 973-9244-02-5

Redactor: **Ion Nicolae Anghel**

Bun de tipar: 28.II.1996.

Apărut: 1996.

Goli tipar: 4,875.

Tiparul executat sub c-da nr. 19/1996,
la Imprimeria de Vest R.A., Oradea,
str. Mareșal Ion Antonescu, nr. 105.

ROMÂNIA

Colecția

GRĂUNTELE DE MUȘTAR

propune cititorilor texte fundamentale de teologie, filosofie și mistică creștină, de dimensiuni reduse, dar cu un impact excepțional asupra credincioșilor de pretutindeni. Așa cum un asemenea impact au avut, au și vor avea întotdeauna cele patru Evanghelii, care nu depășesc, ca întindere tipografică, cincizeci de pagini, fiecare. În acest sens, Grăuntele de muștar se dorește a fi, dintru început, o imitatio Evanghelii, atît în formă cît și în conținut.

Grăuntele de muștar pentru că, vorbind despre Împărăția Cerurilor, Isus se referă la minusculele sămînță de muștar care, semănată, încolțește și crește mai impunătoare decît celelalte plante, lăstărînd din belșug încît păsările Cerului își pot împleti cuib sub umbra lui (Marcu, 4, 30—31). Grăuntele de muștar — metaforă și emblemă cristică, așadar, pentru ceea ce se cheamă Împărăția Cerurilor.

JACQUES-BÉNIGNE BOSSUET (1627–1704)

Gravură de Poilly, după Mignard

Discursul, pentru Bossuet, a fost o unealtă; o unealtă cu care știa că se pot cultiva sufletele păcăginite ale credincioșilor (...)

Panegiricele sale sînt teologie în desfășurare, dogmatică vie, altoită pe cîte un exemplu concret, pe viața unui Apostol sau Părinte (...)

Sfîntul Bernard, bunăoară, aduce în prim plan ideea culturii răstignite, a culturii–contemplație. În centrul panegiricului se află o imagine copleșitoare: Isus deschis ca o carte pe cruce.(...)

Cristian Bădiliță